

Jenni Pulkkinen

SAKKOVALITUKSET
Käsikirja sakkomenettelyn muutoksenhakuun
Pohjois-Savon käräjäoikeudelle

Opinnäytetyö

Liiketalous

2021

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Tradenomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Jenni Pulkkinen
Työn nimi	Sakkovalitukset. Käsikirja sakkomenettelyn muutoksenhakuun Pohjois-Savon käräjäoikeudelle
Toimeksiantaja	Pohjois-Savon käräjäoikeus
Vuosi	Toukokuu 2021
Sivut	51 sivua, joista liitteitä 8 sivua
Työn ohjaaja(t)	Lehtori Päivi Ollila, Tuomari Hanna-Kaisa Meriläinen

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on ollut laatia selkeä käsikirja sakkomenettelyn sakkovalitusten käsittelyyn Pohjois-Savon käräjäoikeudelle. Lisäksi tarkoituksena on ollut selvittää, mikä sakkovalitusprosessissa on koettu haastavaksi ja mihin seikkoihin käsikirjassa tulisi paneutua. Opinnäytetyön aihe muotoutui lopulliseen muotoonsa toimeksiantajan pyynnöstä, koska toimeksiantaja koki tarvetta käsikirjalle. Käsikirjassa otettiin erityisesti huomioon käräjäsiihteereiden ohjeistuksen tarve. Sakkomenettelyyn liittyy vahvasti laki sakon ja rikesakon määräämisestä. Toimeksiantaja koki, että sisäinen sakkovalitusten käsittelyprosessi vaati yhdenmukaisia ohjeita, johon tarkoitukseen käsikirja toteutettiin.

Opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista sekä prosessuaalista menetelmää. Kvalitatiivista menetelmää käytettiin työssä, jotta käsikirjaa varten saatiin tarpeeksi tietoa ongelmallisiksi koetuista asioista. Kvalitatiivisen osuuden tutkimuskysymyksenä on selvittää, mikä sakkovalitusprosessissa on koettu haastavaksi ja mihin seikkoihin käsikirjassa tulisi paneutua. Kvalitatiivinen osuus toteutettiin teemahaastatteluiden ja kyselyiden avulla. Prosessuaalista menetelmää hyödynnettiin käsikirjan toteuttamisessa.

Opinnäytetyön lopputulokseksi muotoutui käsikirjatyypinen ohjeistus Pohjois-Savon käräjäoikeudelle. Käsikirja sisälsi enimmäkseen ohjeita ja käräjäoikeuden sisäisen prosessin kulun kuvaamista sakkovalituksista. Käsikirja mahdollistaa yhtenäiset toimintatavat sakkovalituksien käsittelijöille. Käsikirjassa kuvataan sakkomenettelyyn liittyvää keskeistä terminologiaa, sakkomenettelyprosessin kulkua yleisellä tasolla ja käräjäoikeuden sisäistä prosessin kulkua.

Käsikirja koettiin Pohjois-Savon käräjäoikeudessa tarpeelliseksi ja käsikirja otettiin käyttöön heti sen valmistuttua. Käsikirjaa ei ole liitetty kokonaisuudessaan opinnäytetyöhön liitteeksi, sillä osa käsikirjan tiedoista sisältää salassa pidettävää materiaalia, joka on tarkoitettu yksinomaan käräjäoikeuden sisäiseen käyttöön.

Asiasanat: sakkomenettely, muutoksenhaku, sakkovalitus, käräjäoikeus

Degree	Bachelor of Business Administration
Author (authors)	Jenni Pulkkinen
Thesis title	Manual for fine appeals at the North Savo District Court
Commissioned by	North Savo District Court
Time	May 2021
Pages	51 pages, 8 pages of appendices
Supervisor	Teacher Päivi Ollila, Local Court Judge Hanna-Kaisa Meriläinen

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to make a practical manual of the fine procedure for the handling of fine appeals at the North Savo District Court. The topic of the thesis took its final form at the request of the client, because the client needed a manual. The manual was prepared for the district secretaries. The client felt that they needed consistent guidance, and therefore this manual was prepared.

Qualitative and procedural methods were used in the thesis. The qualitative method was used in order to obtain sufficient information for the manual on the issues perceived as problematic. The qualitative part was implemented through theme interviews and surveys. The procedural method was utilized in the implementation of the manual.

The result of the thesis was a manual-type instruction for the North Savo District Court. The manual mostly contained instructions and a description of the internal process at the district court in relation to fine appeals. The manual allows for uniform practices for fine complaint handlers. The manual describes terminology related to the fine procedure, the fine procedure at a general level and the internal course of the proceedings in the district court.

The manual was considered necessary in the North Savo District Court and it was introduced as soon as it was completed. The manual is not attached to the thesis as an appendix, in its entirety because some of the information in the manual contains confidential material, which is intended exclusively for the use of the district court.

Keywords: fine appeal, appeal, district court, manual

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
1.1	Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja rajaus.....	6
1.2	Aiemmat tutkimukset aiheesta.....	8
2	TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUSAINEISTO.....	9
2.1	Prosessuaalinen ja kvalitatiivinen tutkimus.....	9
2.2	Aineiston analysointi.....	11
2.3	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	12
3	TOIMEKSIANTAJA.....	13
4	SAKKOMENETTELYN KESKEISET KÄSITTEET.....	15
4.1	Rikesakko ja sakko.....	15
4.2	Sakon määritelmät.....	16
4.3	Liikennevirhemaksu.....	19
5	SAKKOMENETTELY.....	21
6	SUOSTUMUS.....	23
7	SAKKOMENETTELY MUUTOKSENHAKU.....	24
8	YLIMÄÄRÄINEN MUUTOKSEN HAKU.....	27
8.1	Menetetyn määräajan palautuminen.....	28
8.2	Lainvoimaisen päätöksen purkaminen.....	29
9	VIRANOMAISTEN ROOLIT SAKKOMENETTELYSSÄ.....	29
9.1	Poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen rooli sakkomenettelyssä.....	30
9.2	Syyttäjän rooli sakkomenettelyssä.....	31
9.3	Käräjäoikeuden rooli sakkomenettelyssä.....	32
10	KÄSIKIRJAN LAATIMINEN.....	32
10.1	Työpäiväkirja.....	33
10.2	Teemahaastattelun ja kyselyiden tulokset.....	34
10.3	Käsikirjan testaaminen.....	38
11	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	39

LÄHTEET.....	41
--------------	----

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Liite 2. Kyselyrunko Itä-Suomen poliisilaitokselle muutoksenhakuun sakkomenettelyssä

Liite 3. Kyselyrunko Itä-Suomen syyttäjälaitokselle muutoksenhakuun sakkomenettelyssä

Liite 4. Palautekysely sakkovalituskäsikirjasta

Liite 5. Työpäiväkirja

Liite 6. Sakkovalituksetkäsikirjan sisällysluettelo

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Pohjois-Savon kärjäoikeus. Kärjäoikeus on alin tuomioistuinaste, jossa käsitellään riita-, rikos-, ja hakemusasioita. Tutkimuksen aiheena oli tehdä Pohjois-Savon kärjäoikeudelle sakkovalitusten käsittelyyn käsikirja, jossa on koottuna ohjeita sakkovalitusprosessin eri vaiheiden käsittelyyn. Kvalitatiivisessa osuudessa selvitettiin haastattelujen ja kyselyiden muodossa, mikä sakkovalitusprosessissa on koettu haastavaksi ja mihin seikkoihin käsikirjassa tulisi paneutua. Saatujen vastausten pohjalta kokosin käsikirjatyyppisen ohjeistuksen sakkovalitustilanteissa toimimiseen. Käsikirja on suunnattu helpottamaan uusien käsittelijöiden työtä erityisesti kärjäsihteereiden näkökulmasta.

Ajatus opinnäytetyön aiheesta tuli toimeksiantajalta, koska kyseisellä virastolla ei ollut sakkovalituksista vielä olemassa selkeitä yhdenmukaisia ohjeistuksia. Tutkimusaiheena tämä on ajankohtainen, sillä sakkomenettely on ollut voimassa vasta joulukuusta 2016 lähtien. Tämän vuoksi sakkomenettelyn käsittelyyn ei ole tullut vielä vahvoja vakiintuneita käytäntöjä ja ohjeistuksia. Lisäksi tuolloin voimaan tullut laki sakon ja rikesakon määräämisestä on ehtinyt muuttua joiltain osin jopa vuoteen 2021 nähden.

1.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja rajaus

Opinnäytetyön päätavoitteena eli prosessuaalisen osuuden tarkoituksena on:

- Luoda selkeä kirjallinen ohje eli käsikirja sakkovalitusten käsittelystä Pohjois-Savon kärjäoikeudelle.

Kvalitatiivisen osuuden tarkoituksena opinnäytetyössä on selvittää teema-haastattelun avulla:

- Mikä Pohjois-Savon kärjäoikeudessa sakkovalitusprosessissa on koettu haastavaksi ja mihin seikkoihin käsikirjassa tulisi paneutua.

Opinnäytetyöhön päädyttiin ottamaan kaksi eri tavoitetta. Tämä sen vuoksi, jotta teemahaastattelujen kautta saa selvitettyä aiheen ongelmallisiksi koetut asiat sekä miksi pyydetylle käsikirjalle organisaatiossa on tarvetta. Näiden tulosten pohjalta toteuttamaan käsikirjan. Kirjallinen ohje koettiin tarkoituksen

mukaisimmaksi tavaksi toteuttaa ohjeistus, koska käsikirjasta olisi helppo etsiä nopeasti tarvittavia ohjeista.

Tutkimus tulee olla rajattu riittävän suppeaksi, mutta kuitenkin tarpeeksi laajaksi, jotta tutkimukseen löytää eri perspektiivejä tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksen rajauksessa oleellista on myös osata perustella, miksi aihe on rajattu koskemaan tiettyä asiaa. (Aiheeseen perehtyminen 2014.)

Tässä sakkovalituksiin liittyvässä tutkimuksessa on rajattu asiaa toimeksiantajan tarpeen, oman kiinnostukseni ja ajankohtaisuuden perusteella. Toimeksiantajan tarve näkyy tutkimuksessa siinä, että Pohjois-Savon käräjäoikeudella on pyytänyt kyseistä käsikirjaa toteutettavaksi. Olen itse kiinnostunut rikos- ja rikosprosessioikeudesta aihealueena, joten tutkimuksen aihe on itselleni mielenkiintoinen. Opinnäytetyön aloitus hetkellä sakkovalitukset ovat hieman vieras aihealue itselleni. Tämän vuoksi aiheeseen perehtyminen opinnäytetyön avulla, on hyvä tapa syventää tietoutta sakkovalituksista. Sakkomuutoksenhaakuun on tullut lakiuudistuksia viimeksi vuonna 2019, joten aihe on hyvinkin ajankohtainen vielä näin vuonna 2021.

Opinnäytetyö on rajattu koskemaan nimenomaan sakkomenettelyssä määrättyistä sakoista valittamista. Lyhyesti sakkomenettelyn voisi tiivistää seuraavasti; Sakkomenettelyssä määrätty sakot ovat poliisin määräämiä rikesakkomääräyksiä, sakkomääräyksiä tai poliisin antamia, mutta syyttäjän vahvistamia sakko-, tai rangaistusvaatimuksia. Mikäli epäilty haluaa valittaa näin saamastaan sakosta, hänen tulee osoittaa valituksensa käräjäoikeuteen, jossa valitus käydään läpi. Jos valitus hyväksytään, asia siirtyy käräjäoikeuden ratkaistavaksi valitusasiaksi. (Rangaistusvaatimus s.a.) Opinnäytetyössä käsitellään vain sakkomenettelyssä määrättyjä sakkoja. Näin ollen tutkimuksen ulkopuolelle jäävät tuomioistuimen määräämät muut sakkorangaistukset ja niistä valittaminen. Tutkimuksessa ei oteta kantaa laissa määrättyyn sakkomenettelyprosessiin.

Tutkimus itsessään on rajattu koskemaan lähinnä Pohjois-Savon käräjäoikeuden sisäistä käsittelyprosessia. Sakkomenettely itsessään on hyvin laaja aihealue tutkittavaksi, eikä Pohjois-Savon käräjäoikeuden kannalta niin hyödyllinen kuin pelkkiin sakkovalituksiin liittyvä tutkimus. Lisäksi sakkomenettelystä

on koottu hyvää tietoutta jo tehdyissä opinnäytetöissä. Näin ollen tutkimuksen rajaus on tehty koskemaan vain sakkovalitusasioita erityisesti käräjäoikeuden näkökulmasta. Tutkimuksessa on mukana myös Itä-Suomen poliisin ja syyttäjän näkemyksiä sakkomenettelyyn liittyen, mutta pääpaino tutkimuksella on Pohjois-Savon käräjäoikeuden näkökulman esiintuominen sakkovalitusprosessissa.

1.2 Aiemmat tutkimukset aiheesta

Laki sakon ja rikesakon määräämisestä on vielä suhteellisen tuore ja se on muuttunut jo osittain alkuperäisestä. Tämän vuoksi asia on kaivannut tutkimusta ja näkemyksiä monien viranomaisten keskuudessa. Näin ollen aiempaa tutkimusta aiheesta on jo tehty, mutta nämä tutkimukset eivät ole käsitelleet yhtä laajasti sakkovalitukseen liittyviä käytännön prosesseja kuin tekemäni tutkimus. Kyseistä asiaa on sivuttu hieman opinnäytetöissä ja pro gradu -tutkielmissa.

Aiemmissä tutkimuksissa on paneuduttu enemmän kokonaisuudessaan sakkomenettelyyn poliisin, syyttäjä tai käräjäoikeuden näkökulmasta. Sakkomenettelyn historiaa ovat tutkineet tarkemmin muun muassa Ilmari Hallamaa (2018) sekä Henrik Myllynen (2018). Jätin tutkimukseni teoriaosuudesta historian käsittelyn vähemmälle huomiolle, sillä sakkomenettelyn historiaa oli jo käsitelty kyseisissä tutkimuksissa. Tutkimuksessa keskitytään enemmän tähänhetkiseen lainsäädäntöön.

Tutkimusaiheittani lähimpänä oleva Anni Kaipaisen (2019) opinnäytetyö käsiteli osittain samoja aihealueita kuin tutkimukseni. Kaipaisen tutkimus on tehty vuosien 2017–2019 ajalta, jolloin tietyt lakiuudistukset eivät olleet vielä voimassa. Kyseisessä tutkimuksessa oli tarkasteltu konkreettisesti, millaisia päätöksiä käräjäoikeudesta oli annettu sakkovalitusten yhteydessä, ja tutkimus perustui näihin päätöksiin. Omaan tutkimukseeni nähden Kaipainen käsiteli enemmän sakkomenettelyn muutoksenhakuprosessia kvalitatiivisesta näkökulmasta selvittäen miten käräjäoikeus toimi sakkovalitusasioissa.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUSAINEISTO

Tutkimusmenetelmänä tutkimuksessa käytetään pääasiassa prosessuaalista tutkimusmenetelmää, ja sen lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään kvalitatiivista tutkimusotetta. Tutkimuksen toiminnallinen osuus on käsikirjatyyppinen ohjeistus. Lisäksi käsikirjan sisällön kannalta oleellista tietoa kerätään teemahaastattelun avulla. Aineistonkeruussa hyödynnetään laatimiani kyselyitä, jotka toimivat tietolähteinä käsikirjan ja tutkimuksen teoriaosuutta varten. Teemahaastattelun kautta kerättyä materiaalia analysoidaan aineistolähtöisen analysoinnin keinoin.

2.1 Prosessuaalinen ja kvalitatiivinen tutkimus

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön pääasiallinen tutkimustapa on prosessuaalinen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitteena on laatia konkreettisesti esimerkiksi ohjeistus tai opas. Usein toiminnallisella opinnäytetyöllä pyritään kehittämään toimintaa jollain tavalla. (Toimintatutkimus s.a.) Tämä opinnäytetyö tehdään toiminnallisesta näkökulmasta ohjeistuksen keinoin ja tarkoituksena on tehdä käsikirja.

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ilmiöitä ja saamaan vastauksia esimerkiksi kysymyksiin ”millainen”, ”miksi” ja ”mistä on kyse”. Kvalitatiivinen tutkimusote on käyttökelpoinen usein silloin, kun tutkittavasta asiasta ei ole vielä tietoa tai tietoa on vasta niukasti. Laadulliselle tutkimukselle ominaisia tutkimuspiirteitä ovat aineiston kerääminen vuorovaikutussuhteilla, näkökulmien tutkiminen, merkitykset ja näkemykset sekä tavoitteena on ymmärtää kokonaisvaltaisesti tutkittavaa asiaa. (Kananen 2019, 32–34.) Tähän tutkimukseen kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on valikoitunut siksi, että tutkimuksessa pyritään saamaan tutkittavasta aiheesta teemahaastattelun kautta selvitettyä näkemyksiä ja kehityskohteita. Kvalitatiivisen osuuden tutkimuskysymykset ovat seuraavat: mikä sakkovalitusprosessissa on koettu haastavaksi ja mihin seikkoihin käsikirjassa tulisi paneutua?

Teemahaastattelulle ominaista on, että tiedetään haastateltavan olevan jollain tavalla kokeneen tai olleen tekemisissä haastattelun aiheen kanssa. Haastattelija on tässä haastattelumuodossa perehtynyt ennalta tutkimusaiheeseen

pääpiirteittäin. Näistä seikoista haastattelija luo sisältöanalyysin, jonka pohjalta valikoidaan tietyt teemat haastattelurungoksi. Tämän jälkeen haastattelu suunnitellaan vastaajien subjektiivisten kokemusten pohjalta, jotka tutkijalla on tiedossa. (Hirsjärvi & Hurme 2019, 47.)

Haastattelu tutkimusmenetelmänä on sellainen, jossa haastattelijan tulee olla perehtynyt tutkittavaan aiheeseen jo ennalta jonkin verran. Näin haastattelija pystyy ohjaamaan haastattelua ja esittämään täydentäviä kysymyksiä. Kuitenkin haastatteluissa vastauksia on vaikea tietää etukäteen, joten haastattelijan tulee olla valppaana haastattelutilanteessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84-86.)

Tutkimukseen käytetään teemahaastattelua, jolla kautta selvitetään sakkovalituksia käsittelevien henkilöiden kokemuksia ja näkemyksiä sakkomenettelyn kautta tulevista valitusasioista ja niiden ongelmallisiksi koetuista kohdista. Haastateltavina on Pohjois-Savon käräjäoikeuden tuomareita ja sihteereitä.

Teemahaastattelun lisäksi samantyyppisellä kyselymuotoisella aineistonkeruumenetelmällä kyselen Itä-Suomen poliisilaitoksen poliiseiden ja Itä-Suomen syytäjien näkökulmia sakkomenettelyyn. Teemahaastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna, jotta vastauksiin saa syvempiä näkemyksiä ja vastaajat ottavat kantaa eri teemoissa käsiteltäviin asioihin. Ryhmähaastattelun kautta saadaan selvitettyä, millaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia haastateltavien näkemyksissä asiassa tulee ilmi (Hirsjärvi & Hurme, 61). Haastattelu äänitetään, jotta haastattelijakin voi keskittyä haastattelutilanteeseen.

Teemahaastattelun teemoja ovat suostumus, valitusperusteet, prosessi ja yhteistyö (liite 1). Teemahaastattelun avulla pyritään selvittämään, mihin asioihin liittyviä ja millaisia ohjeita käsikirjan tulee sisältää. Sakkomenettelystä on olemassa suhteellisen vähän teoriaa, joten teemahaastattelun avulla selvitetään myös tarkentavaa tietoa terminologian avaamiseksi käsikirjaan. Teemahaastattelun lisäksi kyselymuotoinen aineistonkeruu tapahtuu sähköpostin välityksellä kyselyyn vastaamalla. Kyselyssä on hyvin pitkälle samoja teemoja kuin teemahaastattelussa, mutta kyselyssä nämä ovat konkreettisina kysymyksinä. Tarkemmat kysymykset nähtävillä liitteissä 2 ja 3.

2.2 Aineiston analysointi

Tutkittavasta ilmiöstä tulee aineiston avulla muodostaa näkemys, josta analysoinnin avulla luodaan sanallinen ja selkeä kuvaus. Aineistoanalyysin tarkoituksena on ensin hajottaa aineisto osiin, käsitteellistää ja koota aineisto ehyeksi ja ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi. Teoksessa laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi on mainittu, että aineistoanalyysin kolme tärkeintä osaa ovat redusointi eli aineiston pelkistäminen, klusterointi eli aineiston ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luonti aineiston avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 121–122.) Aineistolähtöisessä analysoinnissa pääpaino on, aineistossa ja tällöin tutkimuksen teoria tulee aineiston pohjalta. Aineistolähtöisen analysoinnin tarkoitus on muodostaa havaintoja tutkittavasta ilmiöstä, eikä niinkään teorioiden tai hypoteesien testaus. (Eskola & Suoranta 1998, 83.)

Tässä tutkimuksessa käytetään aineistona teemahaastattelusta saatua tietoa sekä olemassa olevaa materiaalia aiheesta kuten lakeja, hallituksen esityksiä ja tieteellistä kirjallisuutta. Aineistoanalyysi aloitetaan litteroimalla ja redusoidulla eli pelkistämällä haastattelunauhoista pääasiat kirjalliseksi aineistoksi. Tämän jälkeen kaikki koottu kirjallinen aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään tiettyjen teemojen ja luokkien mukaan, jotta aineistosta saadaan eriteltyä tutkimuskysymykseen oleellisesti liittyvä tieto. Lopuksi kerätty aineisto abstrahoidaan eli muodostetaan teoreettinen käsitys haastattelujen ja muun kerätyn aineiston pohjalta. Tämän analysoinnin tarkoitus on selvittää tutkittavaan ilmiöön, eli tässä tapauksessa sakkovalituksiin liittyviä näkemyksiä ja näkemysten yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Tämän kvalitatiivisen osuuden kautta saatujen tulosten pohjalta kootaan käsikirja, jossa on selkeät menettelytavat mahdollisiin ilmeneviin ongelmakohtiin. Kuvassa 2 havainnollistettuna aineistoanalyysin eteneminen.

Kuva 2. Aineistolähtöisen sisältöanalyysin eteneminen (Tuomi & Sarajärvi 2017, 123)

Kuten kuvasta 2 voi havainnollistaa, aineistolähtöisen analyysin tekeminen vaatii perehtymistä tutkittavaan aiheeseen ja monia eri vaiheita lopullisen tuloksen saavuttamiseksi. Kuitenkin kaikki nämä sisältöanalyysin vaiheet ovat välttämättömiä hyvän analyysin saavuttamiseksi.

2.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksessa on tärkeää, että tutkimus on luotettava ja luotettavuutta arvioidaan oikein menetelmin (Tuomi & Sarajärvi, 150–151). Tässä tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan informantin, sisäisen validiteetin ja aineistotriangulaation vahvistamisen kautta.

Informantin ja tutkimuksen tulkinnan ristiriidattomuuden eli sisäisen validiteetin vahvistaminen tapahtuu niin, että muutamat haastatelluista lukevat tutkimuksen ja vahvistavat tulkinnat sekä tutkimustuloksen paikkansa pitäväksi. Näin haastateltu voi varmistaa, että tutkija on ymmärtänyt tutkittavan aiheen ja vastaukset oikein. (Kananen 2019, 177–179.) Opinnäytetyössä hyödynsin sisäisen validiteetin vahvistamista siten, että annoin valmiin käsikirjan testattavaksi

samoille henkilöille, jotka olivat osallistuneet projektin alussa teemahaastattelun. Näin henkilöt pääsivät konkreettisesti näkemään, mihin heidän antamiinsa tietoja käytettiin ja korjaamaan mahdollisia seikkoja, joita ovatkin tarkoittaneet eri tavalla teemahaastattelussa. Myös ohjaajani oli yksi haastatelluista, joten hän oli koko prosessin ajan myös varmistamassa, että olen huomionut asiat oikealla tavalla opinnäytetyössäni.

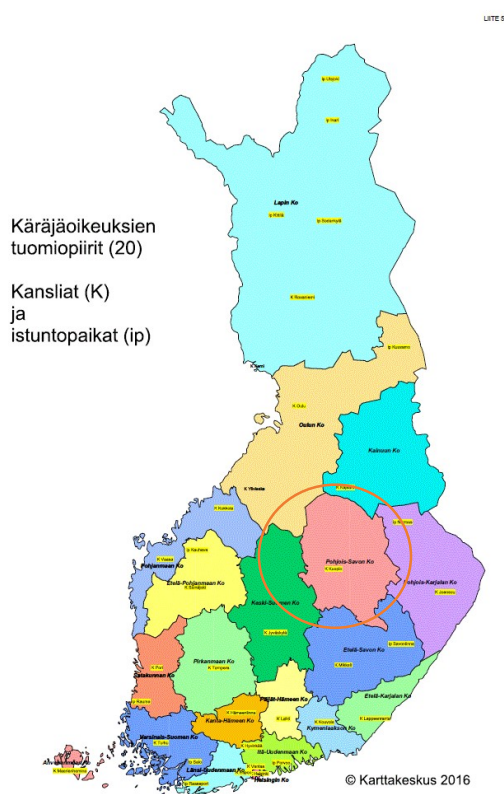
Aineistotriangulaatiota tutkimuksessa sovelletaan niin, että tietoa kerätään eri lähteistä ja useilta haastateltavilta. Näin kerättyä tietoa voidaan verrata keskenään ja saada toisiaan tukevia näkökulmia tutkimukseen. Näiden tietojen pohjalta, voidaan koota yhteneviä väitteitä ja löytää vahvistettuja näkökulmia tutkimuskysymyksen tueksi. (Kananen 2019, 177–179.)

Eettisyys on oleellinen osa tutkimusta ja sen analysointia. Eettisyys on otettu tutkimuksessa huomioon muun muassa henkilösuojan näkökulmasta. Tutkimuksessa haastateltujen henkilöllisyys ei tule esille koko tutkimuksen aikana. Tutkimuksessa haastattelun ja kyselyiden vastaajien henkilöllisyys on pidetty anonyymina, joten opinnäytetyössä nämä henkilöt on ilmaistu merkinnällä NN eli nomen nescio 'anonyymi'. Lisäksi tutkimusta tehdessä on huomioitu, ettei arkaluontoisia asioita tai salaista tietoa pääse esiintymään tutkimuksessa, mikäli näitä haastatteluissa ilmenisi. Haastattelujen ja kyselyiden kautta saadut lisämateriaalit myös hävitetään heti, kun en tarvitse niitä enää opinnäytetyötäni varten. (Tietosuojavaltuutetun toimisto s.a.)

3 TOIMEKSIANTAJA

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Pohjois-Savon käräjäoikeus. Opinnäytetyön kohteena on selventää sakkomenettely ja erityisesti sakkovalitusten kulkua käräjäoikeuden näkökulmasta. Tämä toteutetaan tekemällä käsikirja sakkovalitusasioita käsittelevien henkilöiden työn tueksi. Näin ollen toimeksiantajana on hyvä olla näitä asioita käsittelevä viranomainen, joka on tässä tapauksessa käräjäoikeus. Laki sakon ja rikesakon määräämisestä on ollut voimassa vasta vuoden 2016 joulukuusta lähtien, joten sakkoasioiden käsittelyyn kaivataan vielä lisää selkeitä ohjeistuksia asioita käsiteltäessä.

Käräjäoikeus on alin tuomioistuin aste. Käräjäoikeuksissa käsitellään laajasti erilaisia rikos-, riita- ja hakemusasioita. Pohjois-Savon käräjäoikeudessa vuonna 2020 käsiteltiin noin 4 000 rikosasiaa, noin 350 riita-asiaa ja noin 2 000 hakemusasiaa. Sakkomenettelyyn liittyviä sakkovalituksia käsitellään Pohjois-Savon käräjäoikeudessa vuodessa noin 60 kappaletta. (Käräjäsihteeri NN1 haastattelu 30.3.2021). Vuonna 2020 Suomessa oli 20 käräjäoikeutta ympäri Suomen. (Käräjäoikeudet s.a.) Kuvassa 1 visuaalisesti käräjäoikeus alueet ja kuvassa ympyröitynä on Pohjois-Savon käräjäoikeuden alue.

Kuva 1. Käräjäoikeudet (HE 270/2016.)

Pohjois-Savon käräjäoikeuden istuntopaikat sijaitsevat tällä hetkellä Kuopiossa, Iisalmissa ja Varkaudessa mutta varsinainen kanslia sijaitsee Kuopiossa. (Pohjois-Savon käräjäoikeus 2020.)

Pohjois-Savon käräjäoikeudessa käsitellään laajasti erilaisia käräjäoikeuden toiminta-alueen tehtäviä. Pohjois-Savon käräjäoikeus on kuitenkin painottunut hyvin vahvasti rikosasioiden käsittelyyn. Rikosasioiden käsittelyn lisäksi Pohjois-Savon käräjäoikeudessa käsiteltäviä asioita ovat hakemusasiat, tuomioistuinsovittelut, Kymenlaaksosta tulleiden riitautuneiden summaaristen asioiden käsittely ja maa-oikeusasiat. (Tuomioistuinlaitos 2020.)

4 SAKKOMENETTELYN KESKEISET KÄSITTEET

Viitekehykseen on koottu keskeisimpiä käsitteitä ja terminologiaa, jota käytetään opinnäytetyössä sekä käsikirjassa. Viitekehyyksessä käsitellään lisäksi yleistä tietoa, joka liittyy opinnäytetyöhön ja tutkimukseen. Tutkimuksen teoriaosassa viitataan joiltain osin vanhoihin lakipykäliin ja käytäntöihin. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole kuitenkaan paneutua syvästi entisiin säädöksiin ja lakeihin sakkomenettelyn osalta, vaan teoriaosassa pystytään enimmäkseen nyt voimassa olevien lakien ja muiden oikeuslähteiden tulkinnassa. Tämän luvun teoriapohja auttaa lukijaa ymmärtämään helpommin myöhemmin käsiteltävän tutkimuksen kirjallisen osuuden asioita.

4.1 Rikesakko ja sakko

Usein oletetaan, että sakkomääritelmiä on vain yksinkertaisesti yksi – sakko, mutta näin yksinkertaista se ei ole. Tässä kappaleessa kerrotaan sakon eri lajeista ja niiden eroista. Yleisesti ottaen sakko on seuraamus tahallisesta tai huolimattomuudesta johtuneesta lain rikkomisesta. Rikoksesta eli teosta tai laiminlyönnistä, joka on laissa säädetty rangaistavaksi voi saada seuraamukseksi sakon. Sakko on rahamääräinen rangaistus, joka voidaan muuntaa myös useissa tapauksissa tietyin edellytyksin vankeudeksi. (Sakko 2019.)

Rikkomuksesta, joka on lievempi teko tai laiminlyönti kuin rikos, voidaan määrätä rikesakko. Rikesakko on sakkoa lievempi sanktio. Rikesakko on rahamäärältään kiinteä, eikä sitä voida muuntaa vankeudeksi. Sakon ja rikesakon määrääjänä voi olla poliisi, tullitarkastaja tai rajatarkastaja. Näiden lisäksi rikesakon voi määrätä myös erätarkastaja. (Sakko 2019.) Rikesakolla sanktioitavista teoista säädetään tarkemmin laissa rikesakkorikkomuksista. Esimerkkinä rikesakosta voisi olla järjestyslain rikkominen yleistä järjestystä häiritsemällä tai turvallisuutta vaarantamalla, jolloin voitaisiin määrätä 70 euron rikesakko. (Laki rikesakkorikkomuksista 18.11.2016/986.)

Rikoksista voidaan määrätä päiväsakkoa. Päiväsakolla rangaistavaa on esimerkiksi ylinopeuden ajaminen yli 20 km:n tuntinopeudella rajoituksiin nähden. (Liikenne rikkomukset ja liikennevirhemaksu 2020.) Päiväsakon rahamäärä

määräytyy sakon saajan nettotulojen mukaan ja päiväsakon lukumäärän mukaan. Päiväsakon suuruuteen voi alentavasti vaikuttaa elatusvelvollisuus. Elatusvelvollisuudella tarkoitetaan sitä, että sakon saajalla on esimerkiksi huollettavia alle 18-vuotiaita lapsia. Päiväsakko voidaan muuntaa yleensä vankeusrangaistukseksi muuntosuhteella, jonka mukaan neljä päiväsakkoa vastaa yhtä päivää vankeutta. Kuitenkin poikkeuksena sakkomenettelyssä määrättyjä sakkoja ei voida muuntaa vankeudeksi. Pääsääntöisesti tulot otetaan senhetkistä tuloista silloin, kun sakkovaatimus, rangaistusvaatimus tai sakkomääräys annetaan tiedoksi. Mikäli myöhemmin käy ilmi, että tulot ovat muuttuneet olennaisesti vaatimuksen tiedoksi annosta, voi syyttäjä antaa sakon sakkomääräyksen antohetken tuloilla. (Rikoslaki luku 2a 2. §.) Mikäli sakko-, rikesakko- tai rangaistusmääräystä ei makseta määräaikaan mennessä, asia siirtyy rikosprosessissa ratkaistavaksi eli tapauksesta suoritetaan esitutkinta, syyteharkinta ja tuomioistuinkäsittely (Rangaistusmääräys s.a.).

4.2 Sakon määritelmät

Sakko ja rikesakko jakautuvat määräys- ja vaatimusloppuisiin määritelmiin. *Rikesakkomääräyksen* antaa poliisi, erätarkastaja, tull- tai rajatarkastaja, mikäli teko on rikesakolla rangaistava. Rikesakolla sanktioitavat teot ovat määritelty laissa rikesakkorikkomuksista. Seuraavissa laatimissani esimerkeissä on havainnollistettuna rikesakkotilanteita, joissa suostumus tai ei suostumusta.

Esimerkki 1. rikesakkomääräys (suostumus):

Epäilty pitää koiraansa irti taajamassa sijaitsevalla uimarannalla (ei koske uimarantaa, jossa koirien irti pito on sallittua erillisillä kylteillä), poliisi tulee antamaan sakkoa epäilylle tästä.

- Epäilty myöntää, että hänen koiransa on ollut irti ja antaa suostumuksen
- Poliisi määrää epäilylle rikesakkomääräyksen 40 euroa järjestysrikkomuksesta eläimen pitämiseen liittyvän velvollisuuden laiminlyömisestä.
- 30 päivän kuluessa rikesakkomääräyksen tiedoksiannosta epäilty voi joko maksaa rikesakkomääräyksen tai valittaa tästä tekopaikan käräjäoikeudelle.

Esimerkki 2. rikesakkomääräys (ei suostumusta)

Epäilty kiistää syyllistyneensä esimerkki 1 tekoon, rikesakkomääräys (ei suostumusta)

- Epäilty ei myönnä, että hänen koiransa oli irti, eikä näin ollen anna suostumusta

- Poliisi voi antaa epäilylle rangaistusvaatimuksen
- Epäilty voi vielä antaa suostumuksen eli maksaa rangaistusvaatimuksen 30 päivän kuluessa tiedoksiannosta. Tällöin poliisi/syyttäjä vahvistaa vaatimuksen rikesakkomääräykseksi.
- Jos epäilty haluaa valittaa rangaistusvaatimuksen perusteella määrätystä rikesakkomääräyksestä: valitus tulee osoittaa tekopaikan käräjäoikeuteen 60 päivän kuluessa suostumuksesta tai 30 päivän kuluessa määräyksen annosta.
- Mikäli epäilty ei anna suostumusta, asia käsitellään normaalin rikosprosessin tavoin.

Sakkomääräyksen antaa poliisi, tull- tai rajatarkastaja, mikäli rangaistus on maksimissaan 20 päiväsakon suuruinen. Esimerkissä 3 havainnollistettuna mahdollinen tilanne, jossa määrätään päiväsakkoja sakkomääräyksellä.

Esimerkki 3. sakkomääräys (suostumus):

Nopeusrajoitus alueella on 60 km/h. Epäilty ajaa 88 km/h eli ylinopeutta on 28 km/h.

- Epäilty myöntää ajaneensa ylinopeutta 28 km/h 60 km/h alueella ja antaa suostumuksen
- Poliisi määrää epäilylle teosta sakkomääräyksen maks. 20 päiväsakkoa
- 30 päivän kuluessa sakkomääräyksen tiedoksiannosta epäilty voi joko maksaa sakkomääräyksen tai valittaa tästä tekopaikan käräjäoikeudelle

Jos rangaistus on yli 20 päiväsakkoa ja jos sakonsaaja kiistää tulonsa tai sakon vahvistamiseen muusta syystä tarvitaan syyttäjän ratkaisu, tulee sakonantajan määrätä *sakkovaatimus*, jonka syyttäjä vahvistaa *rangaistusmääräykseksi* tai rikesakkomääräykseksi. Esimerkeissä 4 ja 5 on havainnollistettuna tilanteita sakkovaatimuksesta.

Esimerkki 4. sakkovaatimus (tulot kiistetty):

Nopeusrajoitus alueella on 60 km/h. Epäilty ajaa 88 km/h eli ylinopeutta on 28 km/h.

- Epäilty myöntää ajaneensa ylinopeutta 28 km/h 60 km/h alueella mutta kiistää sakon perustana olevat tulot
- Poliisi antaa epäilylle sakkovaatimuksen (koska hän kiistää tulonsa)
- Epäilty tekee syyttäjälle selvennys tuloistaan
- Epäillyn tulee odottaa, että saat syyttäjän vahvistaman rangaistusmääräyksen (ellei syyttäjä päätä hylätä vaatimusta)
- Epäillyn tulee maksaa rangaistusmääräys 60 päivän kuluessa päätöksestä.
- Jos epäilty haluaa valittaa rangaistusmääräyksestä: valitus tulee osoittaa tekopaikan käräjäoikeuteen 60 päivän kuluessa suostumuksesta tai 30 päivän kuluessa määräyksen annosta.

Esimerkki 5. sakkovaatimus (suostumus):

Nopeusrajoitus alueella on 60 km/h. Epäilty ajaa 107 km/h eli ylinopeutta 47 km/h.

- Epäilty myöntää ajaneensa ylinopeutta 47 km/h 60 km/h alueella ja antaa suostumuksen
- Poliisi antaa epäillylle kuitenkin sakkovaatimuksen (koska saat yli 20 päiväsakkoa)
- Epäilty odottaa, että saa syyttäjän vahvistaman rangaistusmääräyksen (ellei syyttäjä päätä hylätä vaatimusta)
- Epäillyn tulee maksaa rangaistusmääräys 60 päivän kuluessa päätöksestä.
- Jos epäilty haluaa valittaa rangaistusmääräyksestä: valitus tulee osoittaa tekopaikan käräjäoikeuteen 60 päivän kuluessa suostumuksesta tai 30 päivän kuluessa määräyksen annosta.

Mikäli epäilty ei heti suostu sakkomenettelyyn, tulee hänelle määrätä *rangaistusvaatimus*, joka menee syyttäjälle ratkaistavaksi. Rangaistusvaatimuksen maksamalla jälkikäteen voi vielä antaa suostumuksen sakkomenettelyyn. Mikäli rangaistusvaatimusta ei makseta, eli suostumusta ei anneta, asia siirtyy rikosprosessissa käsiteltäväksi. (Saitko sakon? 2020.)

Syyttäjä voi vahvistaa rangaistusvaatimuksen tai sakkovaatimuksen rangaistusmääräykseksi tai rikesakkomääräykseksi. Rangaistusvaatimuksen syyttäjä voi kuitenkin vahvistaa rangaistusmääräykseksi vain silloin, kun epäilty on maksanut määräajassa rangaistusvaatimuksen eli suostunut tällöin asian ratkaisemiseen sakkomenettelyssä. Tällöin asian tulee olla sellainen, joka kuuluu sakkomenettelyn piiriin, eli sakko olisi ollut sakkovaatimuksella käsiteltävissä. Mikäli epäilty kuitenkin maksaa saamansa rangaistusvaatimuksen, myös esitutkintaviranomainen voi vahvistaa tällöin rangaistusvaatimuksen rikesakkomääräykseksi tai sakkomääräykseksi. Rangaistusmääräyksen voi antaa vain syyttäjä. (Käsikirja... 2019.) Esimerkissä 6 on havainnollistettu tilanne rangaistusvaatimuksesta.

Esimerkki 6. Sakkomääräys tai sakkovaatimus (ei suostumusta) eli rangaistusvaatimus:

Epäilty kiistää syyllistyneensä esimerkkien 3–5 tekoihin, sakkomääräys tai sakkovaatimus teot (ei suostumusta)

- Epäilty kiistää syyllistyneensä, eikä hän näin ollen anna suostumusta
- Poliisi antaa epäillylle rangaistusvaatimuksen

- Epäilty antaa jälkikäteisen suostumuksen eli maksaa vaatimuksen 30 päivän sisällä vaatimuksesta.
- Epäilty odottaa, että syyttäjä vahvistaa rangaistusvaatimuksen rangaistusmääräykseksi (tai hylkää vaatimuksen) tai poliisi vahvistaa vaatimuksen sakkomääräykseksi (jos teko maks. 20 päiväsakkoa)
- Rangaistusvaatimuksen pohjalta määrätyn rangaistusmääräyksen tai sakkomääräyksen maksat 60 päivän kuluessa päätöksestä.
- Jos epäilty haluaa valittaa näistä, valitus tulee osoittaa tekopaikan kärjäoikeuteen 60 päivän kuluessa suostumuksesta tai 30 päivän kuluessa määräyksen annosta.
- Mikäli epäilty ei anna suostumusta, asia käsitellään normaalin rikosprosessin tavoin.

Sakkomenettelyssä käsiteltävät asiat vaativat aina epäillyn ja asianomistajan suostumusta asian käsittelyyn sakkomenettelyssä. Poikkeuksena kuitenkin on rangaistusvaatimus, joka antohetkellä edellyttää vain asianomistajan suostumusta. Mikäli tässä tapauksessa epäilty ei anna suostumusta myöhemmin, asia siirtyy normaaliin tapaan rikosprosessissa ratkaistavaksi. Kaikista määräysloppuisista eli sakko-, rikesakko-, ja rangaistusmääräyksistä voi valittaa tekopaikan kärjäoikeuteen 30 päivän kuluessa määräyksen tiedoksiantosta. Kuitenkin rangaistusmääräyksestä voi lisäksi valittaa 60 päivän kuluessa suostumuksesta. Vaatimusloppuisista ei voi valittaa, koska ne eivät ole vielä ratkaistuja päätöksiä. (Käsikirja... 2019.)

Sakkomenettelyn kannalta oleellinen asia on suostumuksen huomioiminen. Ilman suostumusta asiaa ei voida käsitellä sakkomenettelyssä, vaan tällöin asia on ratkaistava rikosprosessin keinoin, jolloin asiassa suoritetaan suppea esitutkinta, syyteharkinta ja tuomioistuin käsittely. (Suostumus s.a.)

4.3 Liikennevirhemaksu

Liikennevirhemaksu on hallinnollinen sanktio, jolla rangaistaan liikenne rikkomuksista. Liikennevirhemaksu otettiin käyttöön 1.6.2020. Nykyiset liikennevirhemaksulla sanktioitavat liikenne rikkomukset olivat vielä 1.6.2020 asti rikesakolla rangaistavia rikkeitä. (Liikenne rikkomukset ja liikennevirhemaksu 2020.) Automaattisen liikennevalvonnan kautta saadut sanktiot ovat nykyisin myös liikennevirhemaksuja. Tiettyjä rajoitteita tämän käyttöön löytyy tieliikennelain 6. luvusta 160. §:n 4.–5. momentista, jossa on säädetty, missä tilanteissa liikennevirhemaksua ei voida määrätä. (Tieliikennelaki 10.8.2018/729.)

Liikennevirhemaksun voimaantulo on aiheuttanut hieman hämmennystä jo viireillä olevien asioiden kannalta, joissa olisi säädetty rangaistukseksi rikesakko. Ennen 1.6.2020 tapahtuneiden rikosten osalta on täytynyt hieman soveltaa lakia totuttua enemmän, sillä siirtymästä ei ole laissa eikä hallituksen esityksissä annettu selkeää ohjetta siitä, kuinka näissä tilanteissa tulisi toimia. Esimerkkinä rikoslain 2a luvun 3. §:n 2. momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että tietyistä rikoksista määrättävän sakon kokonaisrahamäärä on korotettava samanlaatuisesta rikoksesta tai rikkomuksesta määrättävän suurimman rikesakon tai tieliikennelaissa (Tieliikennelaki 10.8.2018/729) säädetyn liikennevirhemaksun suuruiseksi. (Laki rikoslain 2a luvun 3. §:n muuttamisesta 732/2018).

Rikoslain 3. luvun 2. §:n 1.–2. momentin mukaan rikokseen sovelletaan sitä lakia, joka oli voimassa, kun rikos tehtiin. Jos tuomittaessa on voimassa toinen laki kuin rikosta tehtäessä, sovelletaan kuitenkin uutta lakia, jos sen soveltaminen johtaa lievempään lopputulokseen. Saman pykälän 3. momentin mukaan, jos lakiin sisältyvä rikossäännös saa täsmällisen sisältönsä muualta laista tai sen nojalla annetuista säännöksistä tai määräyksistä, teon rangaistavuus arvioidaan tekohetkellä voimassa olleiden säännösten tai määräysten perusteella, jollei laissa ole toisin säädetty tai jollei uusi sääntely osoita suhtautumisen teon rangaistavuuteen muuttuneen. (Rikoslaki 3. luku 2. § mom. 3.)

Oma huomioni kyseisiin lainkohtiin viitaten on, että liikennevirhemaksun kohdalla suhtautuminen rangaistavuuteen on muuttunut, koska nykyinen sanktio on hallinnollinen, kun taas edellinen oli rikosoikeudellinen. Näin ollen liikennevirhemaksun täytäntöönpanossa tulee tarkastella hallintolakia. Ilmeisimmin käytännössä tämä ei aiheuta kuitenkaan suurempia toimenpiteitä, vaan rangaistuksissa noudatetaan lievintä rangaistusta.

Liikennevirhemaksusta valittaminen poikkeaa entisestä rikesakkomääräyksestä tai sakkomääräyksestä sillä, että liikennevirhemaksusta valittaminen ei kuulu käräjäoikeuden käsittelytoimivaltaan. Liikennevirhemaksun muutoksenhaku tapahtuu hallinnollisesti, eli oikaisuvaatimus tulee toimittaa kirjallisesti maksun määränneelle viranomaiselle. Mikäli lopputuloksesta haluaa tämän jälkeen vielä valittaa, tulee valitus osoittaa toimivaltaiselle hallinto-oikeudelle

käsiteltäväksi. (Valiokunnan lausunto LaVL 9/2018 vp.) Entisestä liikennevirhemaksun tilalle määrätystä rikesakosta tai sakosta pystyi valittamaan toimivaltaiselle käräjäoikeudelle (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 35. § mom. 1). Esimerkissä 7 havainnollistettu tilanne liikennevirhemaksutilanteesta.

Esimerkki 7. Liikennevirhemaksu:

Nopeusrajoitus alueella on 60km/h. Epäilty ajaa 69km/h eli ylinopeutta 9 km/h.

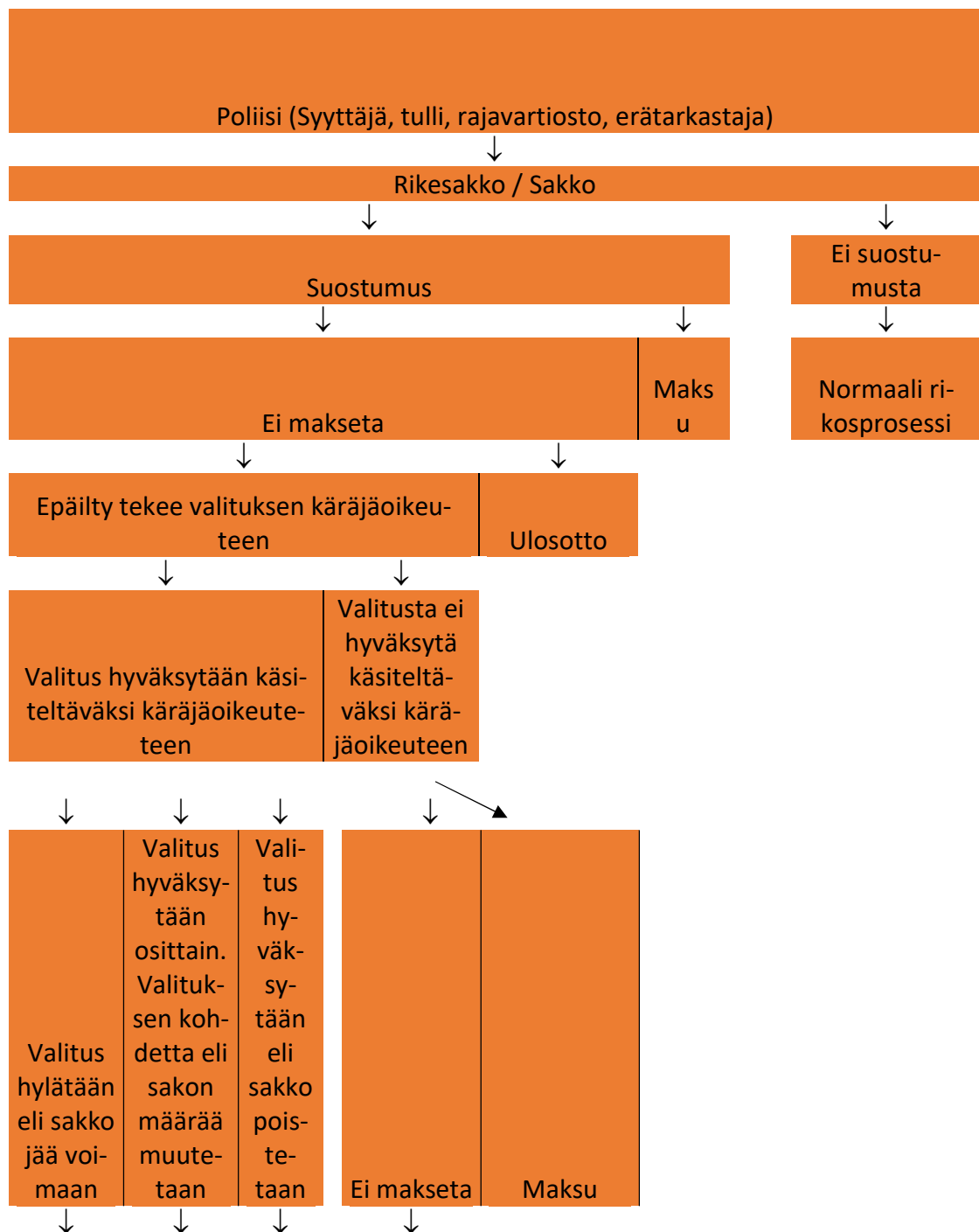
- Tällöin poliisi määrää epäillylle liikennevirhemaksun 100 euroa
- Epäilty voi lausua näkemyksensä tilanteesta, jolloin poliisi voi arvioida tilanteen uudelleen
- Jos kuitenkin poliisi määrää liikennevirhemaksun
  - Epäilty maksaa sen 30 päivässä päätöksen tiedoksiannosta tai voi vaatia oikaisua liikennevirhemaksun määränneeltä viranomaiselta tai voi hakea muutosta hallinto-oikeudelta
  - Jos epäilty vaatii oikaisua, voi liikennevirhemaksun määrännyt viranomainen oikaista liikennevirhemaksun. Jos epäilty hakee muutosta, hallinto-oikeus voi hylätä tai hyväksyä valituksen tai muuttaa osittain tai muuttaa liikennevirhemaksun huomautukseksi

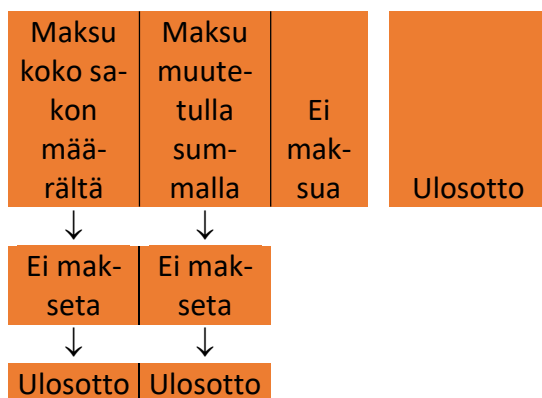
5 SAKKOMENETTELY

Sakkomenettely on suhteellisen tuore tapa selvittää niin sanotusti helppoja ja riidattomia sakolla rangaistavia rikkeitä ja rikoksia. Sakkomenettely on otettu käyttöön joulukuussa 2016. (Uusi sakkomenettely... 2016.) Sakkomenettelyssä voidaan käsitellä rikkeitä ja rikoksia, jotka ovat selkeitä ja yksinkertaisia. Näiden rikosten tai rikkeiden enimmäisrangaistus saa olla sakkoa tai enintään 6 kuukautta vankeutta. Tämän ohessa määrättävä mahdollinen menettämis-seuraamus voi olla maksimissaan 1000 euroa sekä lisäksi voidaan määrätä 40 euron rikosuhrimaksu. Sakkomenettelyä voi käyttää kuitenkin vain silloin, mikäli epäilty ja asianomistaja ovat antaneet suostumuksen asian käsittelyyn sakkomenettelyssä. (Sakkomenettely s.a.)

Sakkomenettelyn käsittelevät viranomaiset ovat poliisi ja syyttäjä. Sakkomenettelyssä olevia asioita ei käsitellä käräjäoikeudessa kuin valitusasioiden ratkaisun yhteydessä. Kuitenkin tilanteessa, jossa sakkomenettelyn seurauksena saatua sakkovaatimusta ei ole maksettu määräajassa, asia siirtyy käsiteltäväksi normaalin rikosprosessin tapaan, ja tätä kautta päättyy mahdollisesti käräjäoikeuteen ratkaistavaksi. (Rangaistusvaatimus s.a.)

Sakkomenettelyn johdosta tulevat valitukset tule toimittaa toimivaltaiselle käräjäoikeudelle. Valitus tulee toimittaa käräjäoikeudelle 30 päivän sisällä poliisin tai muun toimivaltaisen viranomaisen antamasta rikesakko- tai sakkomääräyksen tiedoksiannosta. Syyttäjän antamasta rangaistusmääräyksestä tulee toimittaa valitus 30 päivän sisällä rangaistusmääräyksen tiedoksiannosta tai 60 päivän sisällä epäillyn suostumuksesta. (Muutoksenhaku s.a.) Kuvassa 3. havainnollistettuna sakkomenettely pääpiirteittäin.

Kuva 3. Sakkomenettely. (Pulkinen 2021.)

Sakkomenettely on monivaiheinen prosessi, mikäli prosessin käy loppuun saakka. Sakkomenettelyn viimeinen toimija on ulosotto, jos sakon saaja ei maksa sakkoaan (oikeusrekisterikeskus 2020). Kuvassa 3 laatimani prosessi-kaavio sakkomenettelystä pääpiirteittäin. Kuvan 3 prosessikaavio perustuu lakiin sakon ja rikesakon määräämisestä. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä.)

6 SUOSTUMUS

Sakkomenettelyn yksi keskeisin asia on epäillyn ja asianomistajan suostumus sakkomenettelyyn, sillä ilman suostumusta asiaa ei voida ratkaista sakkomenettelyssä. (Suostumus s.a.) Mikäli suostumusta ei ole annettu, asia siirtyy käsiteltäväksi normaalin rikosprosessin tapaan. Suostumusvaiheessa sakon antajalla on suuri vastuu siitä, että sakon saaja ja mahdollinen asianomistaja ymmärtävät suostumuksen merkityksen suostumuksen antotilanteessa. (Uusi sakkomenettely käyttöön joulukuun alusta 2016.) Suostumuksen merkityksen ymmärtäminen on välillä hankalaa niin epäilylle kuin asian omistajallekin. Asianomistaja ei välttämättä suostumuksen anto hetkellä ymmärrä menettävänsä oikeuden esittää asiassa korvausvaatimuksia. (Poliisi NN1 kysely 2021.)

Suostumuksen voi kuitenkin perua vielä siihen saakka, kunnes asia on ratkaistu. Vaikka suostumusta ei annettaisi heti sakon saantihetkellä, poliisi voi antaa rangaistusvaatimuksen. Maksamalla rangaistusvaatimuksen kokonaan tai osittain voi antaa jälkikäteen suostumuksen sakkomenettelyyn. Mikäli epäilty ei heti anna suostumusta, niin tämän jälkeen suullinen suostumuksen

anto ei enää riitä, vaan suostumus tulee antaa kirjallisesti tai yllä mainitulla tavalla eli maksamalla rangaistusvaatimus. Tällöin asia ratkaistaan sakkomenettelyn piirissä, eikä asiaa viedä rikosprosessiin. (Uusi sakkomenettely käyttöön joulukuun alusta 2016.)

Ennen vuonna 2016 voimaan tullutta lakia sakon ja rikesakon määräämisestä suostumuksen antamiseen vaadittiin neljän eri asian myöntämistä, jotta asia voitiin ratkaista sakkomenettelyssä. Nämä neljä myönnettävää asiaa olivat seuraavat: teon tunnustaminen, seuraamuksen hyväksyminen, luopuminen asian käsittelystä suullisessa tuomioistuinkäsittelyssä ja asian käsittely sakkomenettelyssä. Mikäli jotain näistä vastustettiin, asiaa ei voitu ratkaista sakkomenettelyssä. Nykyisen lain mukaan suostumus edellyttää vain kahden asian myöntämistä: teon tunnustaminen ja määrättävän seuraamuksen hyväksyminen. (Sakkomenettelyn soveltamisalan laajentaminen 2018.)

Asianosaisten kannalta sakkomenettelyyn suostuminen olisi nopeampi tapa käsitellä asia kuin rikosprosessi. Sakkomenettelyyn suostumuksen antaminen saattaa tulla joissain tilanteissa epäilylle myös halvemmaksi kuin se, että asia vietäisiin rikosprosessiin. Sakkomenettelyssä epäilylle voidaan määrätä laissa määriteltyjä lisäseuraamuksia sakon lisäksi. Näitä seuraamuksia voi olla enintään 1000 euron menettämisseuraamus ja rikosuhrimaksu. Mikäli sakkomenettelyyn ei anneta suostumusta, voisi rikosprosessin kautta asiassa tulla lisäksi korvattavaksi omat sekä asianomistajan oikeudenkäyntikulut ja todistelukustannukset. Näin ollen rikosprosessi voi koitua epäilylle euromääräisesti kalliimmaksi prosessiksi asian hoitamisen kannalta. Tuomioistuinkäsittelyssä on myös mahdollista, että syyte hylättäisiin, jolloin näitä kustannuksiakaan ei koituisi epäillyn maksettavaksi. (Oikeudenkäynnin kustannukset 2020.)

7 SAKKOMENETTELY MUUTOKSENHAKU

Yksi uusimmista muutoksista laissa sakon ja rikesakon määräämiseen on juuri muutoksenhaussa. Kyseisen lain 5. luvun 34.–36. §, jotka liittyvät muutoksenhakuun. Nämä pykälät ovat muuttuneet ja ovat astuneet voimaan vuoden 2019 kesäkuusta.

Rikesakko- ja sakkomääräykseen voi hakea muutosta valittamalla rikoksen tekopaikan eli määrätyltä toimivaltaiselta käräjäoikeudelta. Sakkovaatimuksesta ei voi valittaa käräjäoikeuteen, sillä sakkovaatimus ei ole lopullinen ratkaisu. Sakkovaatimuksesta voi antaa selvityksen syyttäjälle, joka tekee päätöksen rangaistusmääräyksestä sakkovaatimuksen perusteella. Kun sakosta on tehty ratkaisu, eli rikesakko-, sakko-, tai rangaistusmääräys muutosta voi hakea tekopaikan käräjäoikeudesta. (Muutoksenhaku s.a.) Yleisesti ottaen suurin yksittäinen valitusperuste on muuttuneet tulotiedot. (Syyttäjä NN1 Kysely 2021).

Valitus on tehtävä määriteltyjen määräaikojen puitteissa. Valitus tulee tehdä 30 päivän kuluessa sakko- tai rikesakkomääräyksen tiedoksiannosta. Valitus on tehtävä 60 päivän kuluessa suostumuksen antopäivästä, kun valitus koskee syyttäjän antamaa rangaistusmääräystä tai kun suostumus on perustunut jälkikäteiseksi suostumukseksi katsottavaan sakotetun maksuun. Valitus voidaan kuitenkin edellä mainituissa tapauksissa tehdä aina 30 päivän kuluessa määräyksen antamisesta. Näistä pidempi aika valittajan hyväksi ratkaisee. (Muutoksenhaku s.a.)

Sakkoon voi hakea muutosta valittamalla toimivaltaiseen käräjäoikeuteen eli rikkomuksen tekopaikan käräjäoikeuteen. Valituksen voi tehdä sakonsaaja sekä asianomistaja. 1.6.2019 lähtien epäillyllä on ollut mahdollisuus valittaa koko sakkoratkaisusta eli epäillyllä on laajennettu valitusoikeus. (Sakkomenettelyn soveltamisalan laajentaminen 2016, 11.) Asianomistaja voi valittaa yhä vain rajoitetuin muutoksenhaku edellytyksin eli oikeudenkäymiskaaren 31. luvun 1. §:n tuomiovirheen perusteella, määräys perustuu väärän lain soveltamiseen tai asiaan ei ole annettu SML:n 4.–5. §:n mukaista epäillyn tai asianomistajan suostumusta (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 35. §). Aiemmin epäiltyä koski sama rajattu muutoksenhakuoikeus kuin asianomistajalla on (Sakkomenettelyn soveltamisalan laajentaminen 2016, 11).

Sakkovalitus tulee toimittaa toimivaltaiseen käräjäoikeuteen. Valituskirjelmästä tulee selvittää seuraavat seikat: määräys johon muutosta haetaan, mihin seikkaan muutosta haetaan, mitä muutosta vaaditaan, perusteet, mahdolliset todisteet ja mitä niillä näytetään toteen, mahdollinen pyyntö suulliseen käsittelyyn sekä valittajan, mahdollisten kuultavan ja todistajan yhteystiedot. Valituk-

nessa tulee olla liitteenä jäljennös määräyksestä tai, mikäli tämä ei ole mahdollista, valituksen kohteena oleva ratkaisu on muulla tavoin yksilöitävä. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 35a. §.)

Mikäli jäljennöstä ei ole, mutta valitus on muulla tavoin yksilöity käsittelijä voi esimerkiksi itse pyytää määräyksen poliisilta. (Käräjätuomari NN1 haastattelu 20.1.2021.) Mikäli valituskirjelmä on puutteellinen, valitusta voidaan kehottaa täydennettäväksi. Jos täydennystä ei tehdä ja valitus on niin puutteellinen, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi, valitus jätetään tutkimatta. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 35b. §.) Sakkomenettelyssä valittajat tekevät valituksensa pääsääntöisesti itse, joten tämän vuoksi valitusten tulkinta voi olla välillä hankalaa tai jopa mahdotonta. Näin ollen täydennyskehotuksia tulee laatia jonkin verran sakkovalituksiin liittyen. Valittajalla saattaa valituskirjelmässään jäädä mainitsematta edellä mainittuja oleellisia seikkoja, jotka vaikuttavat valituksen tutkintaan. (Käräjätuomari NN2. haastattelu 20.1.2021.)

Valitus tulee antaa tiedoksi käräjäoikeudesta syyttäjälle. Syyttäjän tehtävä on varmistaa, että asiasta johon valitus kohdistuu, tehdään poliisin puolesta esitutkinta muutoksenhaun edellyttämässä laajuudessa. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 35c. §.)

Sakkovalitusasioita käsitellään käräjäoikeudessa hieman eri tavoin tilanteissa, joissa valittaja on sakonsaaja tai asianomistaja. Mikäli valituksen tekijä on sakonsaaja eli epäilty, tulee käräjäoikeudessa noudattaa oikeudenkäymiskaaren 26. luvun 1. §, 2. §:n 2, 3–6, 8, 17–24 ja 28 momentteja valituksen käsittelyssä. Jos asian selvittämisen kannalta on oleellista pitää pääkäsittely, on se mahdollista asianomistajan sitä pyytäessä tai jos käräjäoikeus näkee sen tarpeellisena. Esimerkiksi jos valitusasia voitaisiin ratkaista käräjäoikeudessa kysytyjen kirjallisten vastausten perusteella, ei tällöin pääkäsittelyä olisi tarve järjestää. (Käräjätuomari NN2. haastattelu 20.1.2021)

Mikäli kuitenkin valittaja olisi kiistänyt osallisuutensa tai tapahtuman kulun, tulisi asiassa järjestää pääkäsittely. Muilta osin tulee noudattaa lakia oikeudenkäynnistä rikosasioissa. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 35c. §.) Asianomistajan ollessa valituksen tekijä, tällöin käsittelyssä tulee noudattaa oi-

keudenkäymiskaaren 8. lukua. Tässä tilanteessa syyttäjän ja epäillyn katsotaan olevan asiaan osallisia. Jos molemmat osapuolet ovat valittaneet, tulee käsittelyssä noudattaa samoja säädöksiä kuin epäillyn valitustilanteessa. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 35d. §.)

8 YLIMÄÄRÄINEN MUUTOKSEN HAKU

Ylimääräisen muutoksen haun vaihtoehtoja on kaksi, jotka ovat: menetetyn määräajan palautuminen tai lainvoimaisen päätöksen purkaminen. Näiden lisäksi ylimääräisenä muutoksenhakuna voi hakea muutosta, sillä perustella, että epäilty ei ole pätevästi antanut suostumustaan sakkomenettelyn käyttämiseen. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 36. §.)

Ylimääräistä muutoksenhakua voivat hakea sakotettu, asianomistaja tai sakonmäärännyt viranomainen, joka ei voi olla sakkovalituksessa asianomistajana. Ylimääräisestä muutoksenhausta sakkomenettelyssä käsiteltävistä asioista päättää yleensä käräjäoikeus. Poikkeuksena tähän on oikeudenkäymiskaaren 31. luvun 8, 8 a, 9 tai 9 c ilmenevä muutoksenhaku peruste, jotka tutkii korkein oikeus. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 36. §.)

Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 36. §:n mukaista ylimääräistä muutoksen hakua sovelletaan vain sakkomenettelyssä määrättyyn sakkomääräykseen ja rangaistusmääräykseen. Kyseisessä muutoksenhaussa noudatetaan oikeudenkäymiskaaren 31. luvun ylimääräisen muutoksenhaun perusteita, tai mikäli epäilty tai asianomistaja ei ole antanut laki sakon ja rikesakon määräämisen mukaista suostumusta sakkomenettelyyn. Ylimääräisen muutoksenhaun käsittelyssä käräjäoikeus noudattaa oikeudenkäymiskaaren 8. luvun säädöksiä hakemusasioiden käsittelystä ja hakemus tulee olla toimitettuna käräjäoikeuteen viimeistään vuoden kuluttua määräyksen antopäivästä. Poikkeuksena mikäli määräystä annettaessa henkilöä on käsitelty toisena henkilönä tai väärällä nimellä, tällöin hakemuksella ei ole määräpäivää, vaan sen voi toimittaa käräjäoikeuteen milloin vain. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 36. §.)

8.1 Menetetyn määräajan palautuminen

Kuten ylempänä on jo mainittu menetetyn määräajan palautumisesta sakkomenettelyssä, noudatetaan oikeudenkäymiskaaren 31. lukua, jonka 17. §:ssä säädetään perusteista tarkemmin. Kyseistä pykälää sovelletaan sakkomenettelyssä seuraavasti: menetetyn määräajan palauttaminen voidaan myöntää, mikäli syynä on ollut laillinen este, jonka vuoksi, 1) tyytymättömyyttä ei ole voitu ilmoittaa, 2) muutosta ei ole voitu hakea tai 3) ei ole voitu esittää erittäin painavaa syytä tukemaan anomusta. Menetetyn määräajan palauttamista voi hakea kirjallisesti 30 päivän kuluessa edellä mainittujen esteiden lakkaamisesta ja viimeistään vuoden kuluessa sitä päivästä, jona määräaika on päättynyt. (Oikeudenkäymiskaari 31. luku 17. §.) Esimerkissä 8 havainnollistettu tilanne menetetyn määräajan palauttamisen hakemisesta.

Ennen 1.6.2020 voimaan astunutta lakiuudistusta liikennevirhemaksusta, sakkomenettelyssä määrätystä ajoneuvoa pysäyttämättä annetusta rikesakoista pystyi hakemaan menetetyn määräajan palauttamista käräjäoikeudelta. Samalla käräjäoikeus oli päätös valtainen toimija ratkaisemaan menetetyn määräajan palauttamisen. Sakkomenettelyssä määrätyn rikesakon menetetyn määräajan palauttamista pystyi hakemaan vain, mikäli asiassa ei ole voitu määräajassa vastustaa postitse tiedoksi annettua rikesakkomääräystä. Hakemus tuli lähettää lain sakon ja rikesakon määräämisestä 3. luvun 22. §:ssä mainituin edellytyksin yhdeksän kuukauden kuluessa rikkomuksesta rikoksen tekopaikan käräjäoikeuteen. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 27.8.2010/754.)

Tällä hetkellä lain sakon ja rikesakon määräämisestä 3. lukua ei enää sovelleta, koska ajoneuvoa pysäyttämättä havaituista rikkomuksista määrätään nykyisin liikennevirhemaksu eikä rikesakkoa. Näin ollen tätä lukua ei voida soveltaa liikennevirhemaksuun, koska se on hallinnollinen sanktio, josta säädetään tarkemmin tieliikennelain 6 luvussa. (Tieliikennelaki 10.8.2018/729.)

Esimerkki 8. Menetetyn määräajan palauttaminen

Epäilty on saanut sakkomääräyksen. Tämän jälkeen hän on joutunut vakaavaan liikenneonnettomuuteen, jonka seurauksena hän on pahasti loukkaantunut, eikä ole voinut hakea muutosta saamaasi sakkoon. Epäilty haluaa hakea muutosta tuomioon.

- Epäillyn tulee hakea kirjallisesti 30 päivän kuluessa oikeudenkäymiskaaren 31. luvun 17. §:ssä tarkoitetun esteen lakkaamisesta ja viimeistään vuoden kuluessa siitä päivästä, jona määräaika päättyi
- Epäilty toimittaa hakemus käräjäoikeuteen

8.2 Lainvoimaisen päätöksen purkaminen

Tuomion purkua käytetään esimerkiksi, mikäli sakko on määrätty väärinperustein tai suostumus on annettu ymmärtämättä sen tarkoitusta. Esimerkissä 9 tuomion purkaminen. Samaa esimerkki 9 kaavaa sovelletaan myös virheellisen sakkovaatimuksen kanssa, jolloin yhteyttä tulee ottaa välittömästi myös syyttäjään. Samoin rangaistusvaatimuksen virheessä sovelletaan samaa kaavaa, mikäli epäilty on virheestä huolimatta maksanut rangaistusvaatimuksen, jos ei ole maksanut asia korjataan esitutkinnan aikana. (Asiakirja NN 2019.)

Esimerkki 9. Tuomion purkaminen rikesakko-, / sakkomääräys.

Epäilty antaa suostumuksen esimerkki 1 tai 3 rikesakko- tai sakkomääräykseen, mutta ei ole ymmärtänyt suostumuksen merkitystä.

- Epäilty ilmoittaa rikesakko- tai sakkomääräyksen antajalle, että perit suostumuksen, koska ei ole ymmärtänyt suostumuksen anto hetkellä sen merkitystä.
- Poliisi voi hakea käräjäoikeudelta ylimääräisellä muutoksenhauulla tuomion purkua.
- Poliisi ilmoittaa lisäksi oikeusrekisterikeskukselle hakemastaan tuomion purusta ja näin saatavan perintä keskeytetään.
- Käräjäoikeus tekee päätöksen tuomion purusta ja ilmoittaa tuomionpurkupäätöksestä kirjallisena oikeusrekisterikeskukselle ja epäillylle
- Tämän jälkeen poliisi tekee päätöksen määrääkö uuden sakon, suorittaanko asiassa esitutkinta vai päätetäänkö asia.

9 VIRANOMAISTEN ROOLIT SAKKOMENETTELYSSÄ

Sakkomenettelyssä toimivaltainen viranomainen määräytyy käsiteltävän asian vaiheen ja laadun mukaan. Sakkomenettelyyn liittyy aina esitutkintaviranomaisena poliisi, tullitarkastaja, rajatarkastaja tai erätarkastaja. Esitutkintaviran-

omaisen lisäksi ratkaisunosalta prosessiin liittyy usein syyttäjälaitos sekä sakkomenettelyn kautta saadusta sakosta valitettaessa prosessiin liittyy myös teko paikan käräjäoikeus. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 1. luku 3. §.)

9.1 Poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen rooli sakkomenettelyssä

Esitutkintaviranomaisia, jotka voivat antaa sakon tai rikesakon ovat poliisi, tullitarkastaja, rajatarkastaja tai erätarkastaja. Nämä viranomaiset ovat ensimmäinen kontakti sakonsaajalle. Esitutkintaviranomainen voi määrätä sakkomenettelyn puitteissa sakko- tai rikesakkomääräyksen. Nämä eivät missään vaiheessa mene syyttäjälle vahvistettavaksi, joten mikäli näistä haluaa jälkikäteen valittaa, tulee valitus osoittaa toimivaltaiselle käräjäoikeudelle. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 1. luku 3. §.)

Esitutkintaviranomainen voi antaa sakkovaatimuksen, joka menee syyttäjälle vahvistettavaksi. Syyttäjälle voi tällöin toimittaa selvitystä tuloistaan, mikäli niissä on ollut sakon anto hetkellä epäselvyyttä. Mikäli kyseessä on rangaistusvaatimus, tämän maksamalla epäilty antaa suostumuksen asian käsittelyyn sakkomenettelyssä eli esitutkintaviranomainen vahvistaa rangaistusvaatimuksen joko rikesakkomääräykseksi, sakkomääräykseksi tai syyttäjä vahvistaa sen rangaistusmääräykseksi. Näistä määräyksistä voi valittaa toimivaltaiselle käräjäoikeudelle. (Käsikirja... 2019.)

Sakkovalitus prosessin kannalta esitutkintaviranomaisen rooli tuomioistuimen kannalta korostuu sakkovalituksia tutkittaessa. Tämä näkyy käräjäoikeudelle siinä, että kattavasti ja huolellisesti täytetyn sakkolomakkeen perusteella käräjäoikeuden on helpompi ratkaista sinne tulevia sakkovalitusasioita. Huolellisesti täytetty sakkolomake auttaa myös epäiltyä ymmärtämään sakon saannin ja näin välttämään epätietoisuudesta tai väärinymmärryksistä johtuvista sakkovalituksista. (Käsikirja... 2019.) Lisäksi, kun syyttäjä on saanut sakkovalituksen tietonsa käräjäoikeudelta, tulee syyttäjän ilmoittaa poliisille asiasta. Näin siksi, että poliisin tulee tämän ilmoituksen jälkeen yleensä suorittaa muutoksenhakuun nähden riittävä esitutkinta asiasta. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 35 c.)

9.2 Syyttäjän rooli sakkomenettelyssä

Syyttäjän tehtävä sakkomenettelyssä on vahvistaa, ratkaista tai hylätä esitutkintaviranomaisen toimittama sakkovaatimus tai rangaistusvaatimus. Mikäli syyttäjä hyväksyy vaatimuksen, se muuttuu syyttäjän määräämäksi rangaistusmääräykseksi. Syyttäjä ratkaisee sakko- tai rangaistusvaatimuksen aikaisintaan 14 päivän kuluttua sen tiedoksiannosta. Syyttäjä antaa tekemänsä rangaistusmääräyksen tiedoksi epäillylle lähettämällä rangaistusmääräyksen sakonsaajalle. Maksutiedot ovat tässä syyttäjän antamassa rangaistusmääräyksessä samat, kuin aiemmin esitutkintaviranomaisen antamassa sakko- tai rangaistusvaatimuksessa. Syyttäjän vahvistamasta rangaistusmääräyksestä voi valittaa toimivaltaiseen käräjäoikeuteen. (Rikesakko-, sakko- ja rangaistusmääräys s.a.)

Epäilty voi toimittaa selvitystä tuloistaan syyttäjälle saatuaan sakkovaatimuksen poliisilta tai muulta toimivaltaiselta viranomaiselta. Tämä selvitys tulee toimittaa 14 päivän sisällä sakkovaatimuksen tiedoksiannosta. Syyttäjä voi tämän johdosta muuttaa sakkovaatimuksen rahamäärän määräytymisperustetta. Tämän jälkeen syyttäjä toimittaa epäillylle asiasta rangaistusmääräyksen, ellei sakkovaatimusta hylätä syyttäjän toimesta. (Sakotetun oikeus antaa syyttäjälle selvitystä s.a.)

Sakkovalituksen yhteydessä syyttäjällä on oma roolinsa tämän selvittämisessä. Kun valitusta käsitellään käräjäoikeudessa, tulee käräjäoikeuden pyytää syyttäjältä vastausta valitukseen, sillä syyttäjä on aina vastapuolena sakkovalitus asiassa, myös silloin, vaikka asiassa olisi asianomistaja. Samalla syyttäjä saa tiedon, että asiasta on tehty valitus. Tämän jälkeen syyttäjän tehtävä on varmistaa, että asiassa suoritetaan esitutkinta muutoksenhaun edellyttämässä laajuudessa. Aina sakkovalitus asiassa ei tarvitse kuitenkaan pyytää vastausta, esimerkiksi jos valitus koskee vain sakon rahamäärää. Tällöin syyttäjälle tulee kuitenkin ilmoittaa sakkovalituksesta käräjäoikeuden toimesta. Mikäli sakkovalitus asia etenee käräjäoikeuteen tuomioistuinkäsittelyyn, syyttäjän tulee edustaa valtiota sakonantaneen poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen sijasta. (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 35 c.)

9.3 Käräjäoikeuden rooli sakkomenettelyssä

Käräjäoikeus on viimeinen toimija sakkomenettely prosessissa. Käräjäoikeus on toimivaltainen viranomainen, joka voi tutkia ja päättää sakkovalituksia. Toimivaltainen käräjäoikeus määräytyy sen mukaan missä paikkakunnalla mahdollinen rikos on tehty. Käräjäoikeuteen sakkomenettely asiat tulevat vain niissä tapauksissa, jos sakko-, rikesakko- tai rangaistusmääräykseen on haettu muutosta eli valitettu. Käräjäoikeus ottaa valituksen tutkittavaksi. (Laki sakkon ja rikesakon määräämisestä 35. §.)

Käräjäoikeuden tulee ilmoittaa valituksesta syyttäjälle. Yleensä tämä tapahtuu samalla, kun sakkovalitus asiaan pyydetään käräjäoikeuden toimesta vastausta syyttäjältä, joka toimii valittajan vastapuolena. Mikäli valituksessa on täydennettävää, lähetetään valituksen tekijälle täydennyskehoitus. Mikäli täydennystä ei tule ja valitus on, niin puutteellinen, ettei sitä voida käsitellä, valitus jätetään tutkimatta. Jos täydennykseen vastataan, valitus tutkitaan käräjätuomarin toimesta ja tuomari tekee päätöksen, hyväksytäänkö vai hylätäänkö valitus. (HE 103/2017.) Käräjätuomari voi ennen päätöksen tekoa valitus asiassa määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi, jolloin sakonsaajan ei tarvitse maksaa sakkoa ennen kuin asia ratkaistaan. (Sakkomääräys 2017).

10 KÄSIKIRJAN LAATIMINEN

Aloitin opinnäytetyön teon selvittämällä toimeksiantajalta, mihin aihe alueeseen liittyen heillä olisi tarvetta toteuttaa opinnäytetyö. Itselläni oli muutamia aihe-ehdotuksia aiheista, jotka itseäni kiinnostivat. Näiden aiheiden ja toimeksiantajan kokeman tarpeen pohjalta muodostui nykyinen aihe eli käsikirja sakkovalitusten käsittelyyn. Aiheena sakkomenettely ja siihen liittyvä muutoshaku oli itselleni alussa hieman vieras. Tämän vuoksi aiheen teoriaosuuteen perehtyminen kesti ennen kuin pääsin perille aiheesta. Sakkomenettelyssä on paljon hyvin samankaltaista terminologiaa käytössä, joten tämän ymmärtäminen oli ensimmäinen vaihe opinnäytetyön aloituksessa.

Teoriaosuuteen perehtymisen jälkeen pääsin laatimaan haastattelukysymyksiä, joiden kautta sain käsityksen mihin kaikkiin aihealueisiin liittyen käsikirja tulisi muodostaa. Käsikirja on muodostettu niin, että joka otsikon alussa on kerrottu lyhyesti aiheeseen liittyvää teoriaa ja avattua lyhyiden esimerkkien

avulla sakkomenettelyn terminologiaa. Näin siksi, että terminologia koettiin sihteeripuolella haastavaksi ymmärtää teemahaastattelun perusteella. Terminologian ja teorian jälkeen käsikirjaan on sijoitettu ikään kuin prosessikaavion muodossa ohjeistusta käräjäoikeuden sisäisestä toiminnasta koskien sakkomenettelyä. Samaan prosessikaaviomaiseen ohjeeseen on kerätty esimerkkiratkaisuja eri sakkovalitustilanteisiin. Sihteerin työtä helpottamaan on käsikirjaan otettu mukaan arkistointiohje sakkovalituksista. Käsikirjan lopussa on lyhyesti kerrottu yhteystietoja eri viranomaisille, joihin käräjäoikeuden henkilökunta voi ottaa yhteyttä sakkomenettelyyn liittyvissä tilanteissa.

Luonnosvaiheessa kävin käsikirjaa läpi ohjaajani kanssa, jotta käsikirjassa oleva tieto olisi varmasti oikeaa ja tarpeellista. Annoin käsikirjan kahdelle käräjäsihteerille käyttöön testattavaksi sen valmistuttua. Samalla pyysin heiltä kommentteja ja kehitysideoita käsikirjaan. Testijakson jälkeen tein pieniä korjauksia käsikirjaan. Korjauksista kerrottu tarkemmin luvussa 10.3. Tämän jälkeen jaoin sen käyttöön Pohjois-Savon käräjäoikeuden henkilöstölle. Käsikirja löytyy Pohjois-Savon käräjäoikeudesta sähköisessä muodossa.

10.1 Työpäiväkirja

Opinnäytetyöhön käytetystä ajasta kokosin työpäiväkirjan (liite 5), josta näkyy opinnäytetyöhön käytetyt työtunnit. Opinnäytetyötä tein työni ohessa, joten itse opinnäytetyön tekeminen sijoittui pitkälti viikonloppuihin. Opinnäytetyön teoriaosuuden kirjoittamiseen meni aikaa, koska aihealue oli itselleni alussa hieman vieras. Teoria valmistui tammikuun puolessavälissä, jonka jälkeen pääsin suunnittelemaan toteutettavia haastatteluja ja niiden teemoja.

Käsikirjan sisältöön tarvitsin niin sanottua sisäistä tietoa sakkovalitusten käsittelystä, jota ei löydy netti-, ja kirja lähteitä tutkimalla. Haastattelut ja kyselyt olivat oiva valinta tähän tarkoitukseen. Haastattelut ja kyselyt toteutettiin tammikuun lopussa, jonka jälkeen pääsin analysoimaan näin saatua tietoa. Näiden vastausten perusteella pystyin alkaa tekemään käsikirjaa. Haastatteluiden tuloksista ja teosta on kerrottu enemmän seuraavassa luvussa 10.2.

Käsikirjan kokoamisen aloitin heti haastattelujen analysoinnin jälkeen. Käsikirjaan kokosin keskeisimpiä käsitteitä, jotka ovat hyvin pitkälti samoja, kuin tämän opinnäytetyön teoriaosuuden asiat. Käsikirjaan tieto on lyhennetty ja täsmennetty koskemaan tiettyjä osa-alueita. Lisäksi otin käsikirjaan mukaan prosessikaaviomaisen tavan ilmaista ohjeita ja menettelyä käräjäoikeuden sisäisestä prosessista.

Käsikirjan valmistuttua maaliskuun alussa annoin sen sarkkovalitusasioita käsitteleville henkilöille arvioitavaksi ja testattavaksi käytännössä. Maaliskuun lopussa tein vielä muutamia parannuksia palautteen pohjalta ja tämän jälkeen käsikirja otettiin viralliseen käyttöön Pohjois-Savon käräjäoikeudessa. Testauksesta kerrotaan tarkemmin tulevassa luvussa 10.3.

10.2 Teemahaastattelun ja kyselyiden tulokset

Teemahaastattelun purin referoivaa litterointitapaa käyttäen, eli poimin haastattelusta tärkeimmät ja keskeisimmät asiat ranskalaisilla viivoilla tekstimuu-
toon. Tästä litteroinnista pystyin havainnoimaan, mitkä asiat nousivat eniten pinnalle haastattelujen kautta ja mitkä asiat toistuivat useasti. Kyselyistä ja haastatteluista vertailin myös, mitkä asiat toistuivat vastauksissa eniten ja kiinnitin näihin huomiota enemmän tutkimuksessa. Kyselyiden kautta saatuja vastauksia käytin myös lähdemateriaalina tutkimuksessa. Teemahaastattelu ja kyselyt ovat opinnäytetyön kvalitatiivista osuutta. Nämä menetelmät tukivat tutkimuksen prosessuaalista osuutta ja niiden avulla selvitettiin mikä sarkkovalitusprosessissa on koettu haastavaksi ja mihin seikkoihin käsikirjassa tulisi paneutua.

Teemahaastattelu suoritettiin Pohjois-Savon käräjäoikeuden sarkkovalituksia käsittelevälle henkilöstölle. Teemahaastatteluun pääsi osallistumaan neljä käräjäsihteeriä ja kaksi käräjätuomaria, jotka käsittelevät työssään sarkkovalitusasioita. Sähköpostilla tehdyn kyselyn kautta tutkimukseen osallistui sarkkomenttelyn asiantuntijoita poliisin puolelta kolme poliisia ja syyttäjän puolelta kolme syyttäjää, jotka ovat työssään käsitelleet sarkkomenttelyyn liittyviä asioita. Lisäksi sain yhteystietojen osalta tarkennusta yhdeltä tutkintasihteeriltä. Teemahaastattelu ja kyselyt suoritettiin anonyymeina, koska tutkimuksen kannalta ei ollut tarvetta kerätä tarkkoja henkilötietoja vastaajilta.

Salassapito on huomioitu haastattelujen ja kyselyiden analysointivaiheessa, eli mikäli tällaisia tietoja tuli ilmi, en käyttänyt niitä lähteinä tutkimuksessani. Tutkimuksessa haastattelun ja kyselyiden vastaajien henkilöllisyys on pidetty anonyymina, joten opinnäytetyössä nämä henkilöt on ilmaistu merkinnällä NN eli nomen nescio anonyymi. Haastattelun osallistujat olivat pääsääntöisesti Pohjois-Savon alueelta, mutta muutamia vastaajia oli myös Etelä-Savosta. Lisäksi osa vastaajista oli työskennellyt muuallakin Suomessa ja heillä oli näkemyksiä myös, kuinka muualla kuin Pohjois-Savossa on toimittu sakkomenettelyn osalta. Näiltä osallistujilta sain kattavia ja laadukkaita vastauksia, joista oli paljon hyötyä lähdeaineistona tutkimuksen teossa. Käräjäoikeudelle sain toteutettua ryhmähaastattelun, jonka kautta sain hyviä näkemyksiä mitä kaikkea käsikirjan tulisi sisältää.

Yleisesti ottaen vastaukset olivat hyvin positiivisia ja sakkomenettely koettiin nykyisin huomattavasti selkeämmäksi prosessiksi kuin se on ollut vielä muutamia vuosia sitten. Kyselyiden kautta selvisi, että sakkomenettely prosessina ja valitustenkin osalta on kehittynyt huomasti lain voimaan tulon jälkeen. Lisäksi yhtenäisiä käytäntöjä eri viranomaisten välille on pyritty parantamaan jatkuvasti. Kuitenkin kehitys kohteitakin oli joiltain osin vielä havaittavissa.

Teemahaastatteluiden ensimmäisenä teemana oli suostumus. Suostumuksen osalta kyselyissä ilmeni, että suostumus ja sen ymmärtäminen ovat olleet kehityksen kohteina jo aiemmin. Aiemmin suostumuksen ymmärtämisen kanssa oli ollut ongelmia, ja tämän vuoksi suostumuksen peruuntumisia oli tullut enemmän kuin nykyisin. Muutoksenhakuohjeita on kuitenkin päivitetty, joten tämä on selkeyttänyt suostumuksen ymmärtämistä. Osassa vastauksista ilmeni kuitenkin myös näkemyksiä, ettei epäilty aina halua tai yritä edes ymmärtää suostumusta sen antohetkellä ja, että asianomistajilla on epäiltyjä parempi motivaatio ymmärtää suostumuksen merkitys. Tästä huolimatta osa vastaajista koki, että, asianomistajat eivät ymmärrä välttämättä sitä, että kun he antavat suostumuksen he menettävät oikeuden esittää asiassa korvausvaatimuksia.

Kyselyn kautta selvisi myös, että suostumukseen liittyy lisäksi prosessuaalinen ongelma, koska mikäli suostumuksen peruutus saapuu syyttäjälaitokseen

virka-ajan ulkopuolella, syyttäjä saattaa olla jo tehnyt virka-ajalla ratkaisun asiaan. Tämän seurauksena asianosaiset joutuvat valittamaan useammin kärjäoikeuteen suostumukseen liittyvissä asioissa. Opinnäytetyön ja käsikirjan kannalta teemahaastattelussa tai kyselyissä ei ilmennyt seikkoja, joiden vuoksi suostumukseen tulisi työssä panostaa. Näin ollen käsikirjassa ei ole otettu juurikaan huomioon suostumuksen merkitystä. Käsikirjassa teema yksi, eli suostumus aihe näkyy lähinnä esimerkkien muodossa. Kyselyiden kautta saatua tietoa on hyödynnetty opinnäytetyön teoriaosuuden kirjoituksessa lähdemateriaalina.

Valitusperusteet, eli teemassa kaksi ilmeni, että yksi huomattava asia oli valitusten laatu. Usein kärjäoikeuteen saapuvat valitukset ovat ammattilaisen tekemiä ja epäilyllä on asianajaja tai julkinen oikeusavustaja, jonka kautta valitus saapuu kärjäoikeuteen käsiteltäväksi. Sakkomenettelyssä valittajat kuitenkin tekevät valituksensa pääsääntöisesti itse, joten tämän vuoksi valitusten tulkinta on välillä hankalaa tai jopa mahdotonta. Näin ollen täydennyskehotuksia laitetaan sakkovalitukseen liittyen usein. Valittajalla saattaa valituskirjelmässä jäädä mainitsematta oleellisia seikkoja, jotka vaikuttavat valituksen tulkintaan.

Valitusten laatu on kuitenkin aiheena sellainen, ettei siihen oikein pysty vaikuttamaan näin kärjäsihteerin tasolta. Kuitenkin hieman samaan asiaan viitaten kärjäsihteereille tehdyn haastattelun myötä ilmeni, että aloitteleville kärjäsihteereille tulee helposti ongelmia, sen kanssa käsitelläkö juttu kärjäoikeuden Ritu-ohjelmassa vai Notes-ohjelmassa. Tämä määräytyy sen myötä, hyväksytäänkö vai hylätäänkö valitus. Lisäksi samaan asiaan liittyy juuri täydennyspyyntöjen laatiminen, joten tähän paneudutaan käsikirjaan tehtävässä ohjeistuksessa tarkemmin.

Teemassa kolme aiheena oli prosessi. Kaikkiaan vastausten perusteella on koettu, ettei eri viranomaisille tule paljoa väärään foorumiin tulleita valituksia, eikä tätä ole koettu ongelmalliseksi. Mikäli näitä on kuitenkin tullut, ne on pyritty ohjaamaan hallintolainkin nojalla oikealle foorumille ratkaistavaksi ilmoittamalla asianosaiselle valituksen tulleen väärälle viranomaiselle ja ohjaamaan toimittamaan toimivaltaiselle toimijalle eli kärjäoikeudelle. Poliisille oli valituksia tullut lähinnä suostumukseen tai virheen korjaamiseen liittyen. Syyttäjän ja

käräjäoikeuden puolelta taas katsottiin, että muuttuneet tulotiedot ovat suurin yksittäinen valitukseen liittyvä asia.

Opinnäytetyötä aloittaessa olin itse muodostanut ennakkokäsityksen, että väärälle viranomaiselle menisi useinkin virheellisesti valituksia. Koska näin ei tekemäni teemahaastattelun, eikä kyselyiden kautta saatujen vastausten perusteella ole, en ole käsikirjassa ja tutkimuksessani lähtenyt juurikaan avaamaan tähän liittyviä seikkoja. Käsikirjaan otin kuitenkin varmuuden vuoksi pienen osion esimerkin muodossa tilanteesta, jossa virheellisesti liikennevirhemaksusta valitettaisiin käräjäoikeuteen. Tämän otin mukaan käsikirjaan, koska liikennevirhemaksu on tuore uudistus, eikä näin ollen tässä vaiheessa vielä voi osata tarkkaan arvioida tuleeko jatkossa käräjäoikeudelle päättymään virheellisiä valituksia liikennevirhemaksun osalta.

Teemassa 4 selvitin millaisena yhteistyö käräjäoikeuden, syyttäjän sekä poliisin välillä on koettu sakkovalitusasioiden käsittelyn yhteydessä. Yhteistyö on koettu eri viranomaisten puolelta toimivaksi. Kuitenkin osa vastaajista koki, ettei yhteystiedot ole aina helposti löydettävissä tiettyihin asioihin liittyen. Syyttäjien puolella esimerkiksi eri syyttäjä saattaa ratkaista alkuperäisen sakkomenettelyasian. Valitusasian vireille tullessa samaan ratkaisuun liittyvä valitus saatetaan jakaa toiselle syyttäjälle. Esimerkiksi käräjäoikeudesta laitettavia vastauspyyntöjä ei voida kohdistaa suoraan asiaa aiemmin käsitelleelle syyttäjälle, vaan asia menee syyttäjävirastossa tietyn jakokaavan mukaan.

Kyselyiden kautta selvisi, että useilla alueilla on pidetty juuri sakkomenettelyyn liittyen palavereja poliisin, syyttäjän ja käräjäoikeuden kesken, jossa on käyty läpi esimerkiksi yhteystietoihin liittyviä seikkoja. Kuitenkaan Pohjois-Savon alueella tällaista palaveria ei ole pidetty. Yhteystietojen osalta Pohjois-Savossa on vakiintunut tietyt henkilöt, joilta kysytään apua eri viranomaisten sisällä, mutta tässä ongelmaksi on koettu tilanteet, kun kyseiset henkilöt eivät satukaan olemaan tavoitettavissa. Tämän kautta kokosin käsikirjan loppuun ikään kuin muistutuksena selkeät yleiset yhteystiedot, joiden kautta yhteistyö eri viranomaisten välillä olisi sujuvaa.

Yhteenvedona voinee todeta, että keskeisimmiksi selvityksen kohteiksi haastattelujen myötä voisi summata sakkovalitusten tulkinnan ja täydennyspyyntöjen teon, selkeiden yhteystietojen saatavuuden eri virastojen kesken, etenkin kärjäsihteereiden näkökulmasta, kärjäsihteereiden puutteellinen tietämys sakkomenettelyn terminologiasta sekä eri ohjelmistojen käyttö eri tilanteissa. Näin ollen käsikirja koottiin erityisesti nämä seikat huomioiden.

10.3 Käsikirjan testaaminen

Ennen käsikirja käyttöönottoa käsikirja annettiin testattavaksi kahdelle kärjäsihteerille, jotka käsittelevät työssään tällä hetkellä sakkovalituksia Pohjois-Savon kärjäoikeudessa. Tämä testaus toteutettiin, jotta käsikirjassa havaitut selkeät korjausta kaipaavat asiat voitiin korjata ennen varsinaista käsikirjan käyttöönottoa.

Testauksen jälkeen pyysin palautteen käsikirjasta sähköpostiin toimitettavalla lomakkeella (liite 4). Palautelomakkeessa kysyttiin, kokiko testaajat käsikirjan hyödylliseksi, ehdotuksia mitä käsikirjaan tulisi lisätä tai poistaa, onko käsikirja selkeä ja ymmärrettävä sekä muita kommentteja käsikirjasta. Molemmat testaajat antoivat palautetta ja näiden pohjalta tein tarvittavat muutokset käsikirjaan.

Pääosin testaajat olivat tyytyväisiä käsikirjaan ja kokivat sen riittävän käytännöllisenä, selkeänä sekä tarpeellisenä. Testaajien kommenttien mukaan he oppivat myös käsikirjasta uutta tietoa, jota eivät olleet aiemmin sakkovalitusasioista tienneet. Testaajat kokivat käsikirjan olevan hyvä tuki omalle työskentelyllä sakkovalitukseen liittyen. Lisäksi käsikirjan myötä itsenäinen työskentely sakkovalitusasioiden osalta koettiin helpommaksi. Sakkovalitukseen liittyy paljon eri asiaa tarkoittavia mutta hyvin samankaltaisesti kirjoitettuja termejä, joten testaajat kokivat myös hyödylliseksi, että terminologiaa oli avattu esimerkkien avulla.

Testaajilla oli myös muutamia hyviä konkreettisia muutosehdotuksia käsikirjan suhteen, jotka otin huomioon käsikirjaa viimeistellessä. Korjausehdotuksina muokkasinkin käsikirjan esimerkkejä hieman yleisempään muotoon ja lisäsin käsikirjaan omat yhteystietoni mahdollisia myöhempiä päivityksiä varten.

Käsikirja koettiin toimeksiantajan puolesta hyväksi ja riittävän käytännölliseksi heidän tarkoitukseensa. Käsikirjaa testattiin pienellä aikavälillä ja se todettiin toimivaksi pienten muutosten jälkeen. Kuitenkin pidemmän aikavälin käyttö näyttää, onko käsikirjassa vielä muokattavia seikkoja. Käsikirja tallennettiin toimeksiantajalle PDF-tiedosto muotoisena sekä muokattavana Word-tiedostona, jotta käsikirjaa on helppo muokata jälkikäteenkin. Muokkausominaisuus oli hyvä jättää, koska laki saattaa muuttua ja käsikirjan tiedot saattavat vanhentua. Tällaiset muutokset on helppo päivittää Word-tiedosto käsikirjaan ilman, että tarvitsisi tehdä uutta käsikirjaa jälleen jossain vaiheessa.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä selkeä ja yksinkertainen ohje sakkovalitusasioiden käsittelijöille ja erityisesti sihteerin näkökulmasta katsottuna. Tähän käsikirjatyypin ratkaisuun päädyttiin, koska käsikirjan sisältämät ohjeet yhtenäistäisivät toimintatapoja eri tilanteissa. Tämä myös helpottaisi sakkovalituksia käsittelevien henkilöiden työtä, koska ohjeet ja toimintamallit olisivat helposti löydettävissä samasta paikasta. Pohjois-Savon käräjäoikeudessa oli tilanne, että sakkovalituksia oli alkanut käsittelemään uudet henkilöt. Tätä varten toimeksiantaja toivoi selkeää käsikirjaa helpottamaan sakkovalitusten käsittelyä. Näin ollen voidaan todeta, että opinnäytetyön aihe oli toimeksiantajan tarpeeseen suunniteltu ja tuloksien perusteella selvisi, että käsikirjalle oli tarve.

Käsikirjan alkuvaiheessa aiheeseen ja tarvittavaan lähdemateriaaliin perehtyminen vei huomattavasti enemmän aikaa, kuin mitä olin ajatellut. Tämä ehkä siksi, koska sakkomenettelyssä on paljon samankaltaista, mutta eri tarkoitusta tarkoittavaa terminologiaa. Sakkomenettelyyn liittyviä lakeja, joihin pääsin perehtymään, oli suurimmalta osin laki sakon ja rikesakon määrittämisestä. Tämän lisäksi perehdyin tutkimuksessa oikeudenkäymiskaareen, rikoslakiin sekä tieliikennelakiin. Ongelmalliseksi teoriaa kirjoittaessa koin, että aiheesta ei ole juurikaan olemassa olevaa teoriaa kovinkaan paljoa, joten lähteiden löytäminen oli välillä hankalaa. Pyrin pääasiassa käyttämään lähteinä viranomaislähteitä, lakeja ja hallituksen esityksiä, joten tämän vuoksi lähteiden luotettavuus

on huomioitu tutkimuksen teossa. Onneksi kuitenkin tarvittava tieto löytyi ja kyselyiden kautta sain myös hyvää lähdemateriaalia tutkimukseen.

Käsikirjaa tehdessä oli hienoa huomata, että opinnäytetyöaihe koettiin tarpeelliseksi toimeksiantajan puolelta. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että sain jo käsikirjaa tehdessä hyviä vinkkejä haastattelujen jälkeenkin käsikirjan tarpeellisiin elementteihin liittyen. Käsikirjaan hyödynsin jonkin verran opinnäytetyön teoriaosuuden tietoa, koska haastatteluissa selvisi, että yleiseen sakkomenettelyn terminologiaan tarvittiin enemmän tietämystä. Tätä varten laadin käsikirjaan esimerkki tapauksia. Haastatteluiden luotettavuutta olisi voinut kuitenkin parantaa, mikäli vastaus prosentti olisi ollut suurempi. Vastausprosenttiin puolestaan olisi voinut vaikuttaa, jos poliiseille ja syyttäjille olisi kyselyiden sijaan tehty haastattelut. Vastauksien laatuun olisi voinut vaikuttaa mahdollisesti, mikäli kysymykset olisivat olleet toisin muotoiltua joiltain osin. Kuitenkin mielestäni opinnäytetyöhön on saatu kattavia ja luotettavista lähteistä peräsin olevia vastauksia, joten aiemmin mainitsemillani kehityskohteilla ei välttämättä olisi ollut merkittävää vaikutusta työn lopputuloksen kannalta.

Jatkotutkimuksena aiheesta voisi lähteä muodostamaan laajempaa käsikirjaa, jossa olisi otettu huomioon laajemmin myös tuomareiden toiminta sakkovalitusasioissa. Saatujen haastatteluiden myötä kuitenkin nyt ainakin tämän tutkimuksen kohdalla koettiin, että tarve olisi nimenomaan enemmän sihteerin puolen ohjeistuksen luontiin. Kyselyiden tuloksista itseäni jäi kiinnostamaan asianomistajan rooli sakkomenettelyssä, joten tästä voisi lähteä jalostamaan jatkotutkimuksena vaikkapa asianomistajan suostumusta ja sen merkitystä sakkomenettelyssä. Mikäli aihetta tutkisi kvantitatiivisesta näkökulmasta, voisi tutkimusta tehdä siitä kuinka paljon sakkomenettelyyn alun perin menneitä asioita päätyy kuitenkin rikosprosessin tapaan tutkittaviksi tai kuinka paljon sakkovalituksia menee nykyisin käsiteltäväksi käräjäoikeuden istuntoon.

LÄHTEET

Aiheeseen perehtyminen. 2014. Jyväskylän yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/aiheeseen-perehtyminen> [viitattu 2.1.2021].

Asiakirja NN 2019. [Viitattu 10.1.2021].

HE 103/2017. 2017. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain ja ajokorttilain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

HE 270/2016. 2016. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 2.1.2021].

KKO:2018:73.

Käräjäoikeudet. s.a. Oikeus.fi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index.html> [viitattu 18.11.2020].

Käräjäsihteeri NN1. haastattelu 30.3.2021.

Kärjätuomari NN1. haastattelu 20.1.2021.

Kärjätuomari NN2. haastattelu 20.1.2021.

Käsikirja rangaistuksen määräämiseksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa sakkomenettelyssä. 2019. Poliisihallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://docplayer.fi/153189984-Kasikirja-rangaistusten-maaraamiseksi-sakon-ja-rikesakon-maaraamisesta-annetun-lain-mukaisessa-sakkomenettelyssa-osa-i-yleinen-osa-poliisihallitus.html> [viitattu 3.12.2020].

Laki rikoslain 2 a luvun 3 §:n muuttamisesta 732/2018.

Laki rikesakkorikkomuksista 18.11.2016/986.

Laki sakon ja rikesakonmääräämisestä 27.8.2010/754.

Liikenne- ja viestintävirasto. Liikenne- ja viestintävirasto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.traficom.fi/fi/liikenne/tieliikenne/tieliikennelaki2020/liikenne- ja- viestintävirasto> [viitattu 20.12.2020].

Valiokunnan lausunto LaVL 9/2018 vp— HE 180/2017 vp. 2018. Lakivaliokunta. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/LaVL_9+2018.pdf [viitattu 12.12.2020].

Muutoksenhaku. S.a. Syyttäjänlaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://syyttajalaitos.fi/muutoksenhaku> [viitattu 28.11.2020].

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Oikeudenkäynnin kustannukset. 2020. Oikeus.fi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oikeus.fi/fi/index/tietoaarjenongelmiin/oikeudenkaynninkustannukset.html> [Viitattu 10.1.2021].

Oikeusrekisterikeskus 2020. Usein kysytyt kysymykset. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oikeusrekisterikeskus.fi/fi/index/palvelut/lisatietoajasakoistajamuistaseuraamusmaksuista/useinkysytytkysymykset.html> [Viitattu 18.4.2021].

Pohjois-Savon käräjäoikeus. 4.9.2020. Oikeus.fi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oikeus.fi/karajaoikeudet/pohjois-savonkarajaoikeus/fi/index.html> [viitattu 18.11.2020].

Poliisi NN1. kysely 2021.

Rangaistusvaatimus. s.a. Syyttäjänlaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://syyttajalaitos.fi/rangaistusvaatimus> [viitattu 21.11.2020].

Rikesakko-, sakko- ja rangaistusmääräys. s.a. Syyttäjänlaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://syyttajalaitos.fi/rikesakko-sakko-ja-rangaistusmaarays> [viitattu 6.1.2021].

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Saitko sakon? 2020. Poliisi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://poliisi.fi/saitko-sakon> [viitattu 20.12.2020].

Sakkomenettelyn soveltamisalan laajentaminen. 2016. Oikeusministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79009/OMML_54_2016_Sakkomenettely_140s.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 20.12.2020].

Sakko. 2019. Oikeus.fi. WWW-dokumentti. saatavissa: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/rikosasiat/seuraamukset/sakko.html> [viitattu 20.12.2020].

Sakkomääräys. 2017. Oikeusrekisterikeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oikeusrekisterikeskus.fi/fi/index/palvelut/lisatietoajasakoistajamuistaseuraamusmaksuista/sakkomaarays.html> [viitattu 13.12.2020].

Sakotetun oikeus antaa syyttäjälle selvitystä. S.a. Syyttäjänlaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://syyttajalaitos.fi/sakotetun-oikeus-antaa-syyttajalle-selvitysta> [viitattu 28.11.2020].

Syyttäjä NN1. Kysely 2021.

Tieliikennelaki 10.8.2018/729.

Tietosuojavaltuutetun toimisto. s.a. Tieteellinen tutkimus ja tietosuoja. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://tietosuoja.fi/tieteellinen-tutkimus> [Viitattu 5.1.2021].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2017. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. 1. painos. Helsinki: Tammi.

Tuomioistuinlaitos. 2020. Toimintakertomus 2019. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/karajaoikeudet/pohjois-savonkarajaoikeus/fi/index/toimintakertomus_0.html [Viitattu 21.3.2021].

Uusi sakkomenettely käyttöön joulukuun alusta. 17.11.2016. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oikeus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2016/11/uusisakkomenettelykayttoonjoulukuunalusta.html> [viitattu 9.12.2020].

Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

- Kokemus
- Kuinka pitkään työskennellyt sakkomenettelyn ja sakkovalitusten parissa
  1. Suostumus sakkomenettelyyn
    - Suostumuksella yhteyttä valitukseen
    - Peruutukset
  2. Valitus perusteet
    - Miksi / millaisilla perusteilla valitetaan
    - Sakkolomakkeiden tulkinta
    - Käsittelyn selkeys (ohjelmistot, käsittelijöiden roolit, termit..)
    - Valitusten tulkinta
  3. Prosessi
    - Oikealle viranomaiselle
    - määräajoissa saapuminen
    - Peruutukset
    - Hylkääminen
  4. Yhteistyö
    - Yhteystiedot eri viranomaisille
    - Toimintatavat yhteistyössä

Kyselyrunko Itä-Suomen poliisilaitokselle muutoksenhakuun sakkomenettelyssä

Taustatiedot

1. Roolisi sakkomenettelyssä ja mahdollisten valitusasioiden käsittelyssä?
2. Kuinka paljon käsittelet sakkomenettelyyn liittyviä asioita vuodessa?
3. Kuinka pitkään olet ollut tekemisissä sakkomenettelyn parissa?
→ *millä tavalla?*

Suostumus sakkomenettelyyn

4. Kuinka hyvin uskotte asianosaisten ymmärtävän suostumuksen merkityksen suostumuksen anto hetkellä
5. Tuleeko jälkeempään suostumuksen peruutuksia?
→ *Jos tulee, millaisia tai millä perusteella?*
→ *Hyväksytäänkö peruutukset? Jos ei, miksi?*

Valitus perusteet

6. Kerrotaanko sakon saajalle, kuinka sakosta voi valittaa?

Prosessi

7. Tuleeko poliisille sakkomenettelyyn liittyviä valituksia? (*vaikka nämä eivät lähtökohtaisesti poliisin toimeen kuulu*)
→ *Jos tulee, millaisiin asioihin liittyen?*
8. Onko valitusperusteiden laajentuminen tuonut mukanaan mielestäsi enemmän oikeusturvaa ja selkeyttä menettelyn asianosaisille?
→ *Millä tavalla*

Yhteistyö

9. Ajatuksia yhteistyöstä eri viranomaisten välillä?
→ *Esim. yhteystietojen selkeys sakkomenettelyyn liittyen?*

Muuta lisättävää

10. Muuta lisättävää aiheeseen liittyen?

Kyselyrunko Itä-Suomen syyttäjälaitokselle muutoksenhakuun sakkomenettelyssä

Taustatiedot

1. Roolisi sakkomenettelyssä ja mahdollisten valitusasioiden käsittelyssä?
2. Kuinka paljon käsittelet sakkomenettelyasioita vuodessa?
3. Kuinka pitkään olet ollut tekemisissä sakkomenettelyn parissa?
→ *millä tavalla?*

Suostumus sakkomenettelyyn

4. Miten uskotte asianosaisten ymmärtävän suostumuksen merkityksen suostumuksen anto hetkellä?
5. Tuleeko jälkeenpäin suostumuksen peruutuksia?
→ *Jos tulee, millaisia tai millä perusteella?*
→ *Hyväksytäänkö peruutukset? Jos ei, miksi?*

Valitus perusteet

6. Millaisista asioista koet, että valituksia laitetaan syyttäjän tekemän päätöksen jälkeen vireille käräjäoikeuteen?

Prosessi

7. Toimitetaanko syyttäjälaitokseen sakkoihin liittyviä valituksia?
→ *Kuinka toimitaan, mikäli näin käy?*
8. Onko valitusperusteiden laajentuminen tuonut mukanaan mielestäsi enemmän oikeusturvaa ja selkeyttä menettelyn asianosaisille?
→ *Millä tavalla*

Yhteistyö

9. Muita ajatuksia yhteistyöstä eri viranomaisten välillä?
→ *Esim. yhteystietojen saatavuus sakkomenettelyyn liittyen?*

Muuta lisättävää

10. Muuta lisättävää aiheeseen liittyen?

Palaute kysely sarkkovalitukset käsikirjasta

1. Koitko käsikirjan hyödylliseksi?
2. Mitä asioita/kohtia haluaisit lisätä käsikirjaan tai poistaa?
3. Koitko käsikirjassa olevan selkeä ja ymmärrettävä? Mitä/miten muuttaisit?
4. Muita kommentteja käsikirjasta

Työpäiväkirja

<u>Asia</u>	<u>Päivämäärä</u>	<u>Käytetyt tunnit</u>
-------------	-------------------	------------------------

Elokuu 2020

Aloitusseminaari	5.8.	7
Yht.		7

Lokakuu 2020

Aiheen pohdinta	19-30.10.	20
Yht.		20

Marraskuu 2020

Lopullisen aiheen valinta	2.11.	3
Aiheen teoriaan perehtyminen	6-8.11.	20
Aloitus palaveri	10.11.	2
Suunnitelman teko	13-15.11.	23
Sopimus toimeksiantajan kanssa	16.11.	4
Suunnitelman viimeistely	17.11.	4
Suunnitelman viimeistely ja palautus	18.11.	3
Teoriaan perehtyminen ja kirjoitus	21-22.11.	15
Yht.		74

Joulukuu 2020

Aiheen muokkausta lopulliseksi	5.12.	5
Teorian kirjoitus	13.12.	6
Teorian kirjoitus	19-20.12.	12
Teorian kirjoitus	27.12.	6
Yht.		29

Tammikuu 2021

Haastattelu kysymysten teko	2-3-1.	12
Haastateltavien yhteystietojen selvitys	8.1.	3
Teorian kirjoitus	9.1.	8
Haastattelu pyynnön sisältö	10.1.	3

Haastattelu pyynnön lähetys	11.1.	2
Teorian kirjoittaminen	16-17.1.	14
Valmistautuminen		
ryhmähaastatteluun	18.1.	2
Ryhmähaastattelu	20.1.	2
Teorian kirjoittaminen	23-24.1.	13
Haastattelun analysointi	30-31.1.	20
Yht.		79

*Helmi*kuu 2021

Käsikirjan kokoaminen	5-7.2.	18
Käsikirjan rakenteen muotoilu		
ja kirjoitus	14.2.	8
Käsikirjan kirjoitus	15.2.	8
käsikirjan kirjoitus	21.2.	8
Käsikirjan kirjoitus	25-26.2.	16
Opinnäytetyön tulosten kirjoitus	27.2.	3
Käsikirjan korjaus ohjaajan		
kommenttien pohjalta	28.2.	6
Yht.		67

Maaliskuu 2021

Käsikirjan viimeistely	6.3.	7
Käsikirjan viimeistely	8.3.	3
Teorian kieliasun tarkastus ja		
lähetys väliarviointiin	14.3.	4
Käsikirjan testauksen kommentointi		
lomakkeen luonti	14.3.	2
Käsikirjan lähetys testattavaksi	15.3.	2
Käsikirjan viimeistely kommenttien		
pohjalta	20.3.	2
Opinnäytetyön muutokset kielenohjaajan		
kommenttien pohjalta	21.3.	9
Käsikirjan muutokset palautteen		
pohjalta	27.2.	4

Luonnosversion palauttaminen	27.2.	2
Yht.	-----	35

SAKKOVALITUKSET KÄSIKIRJA

24.4.2021

Pohjois-Savon kärjäoikeus

Sisällys

SAKKOMÄÄRITELMÄT	1
Rikesakkomääräys	3
Sakkomääräys.....	4
Sakkovaatimus.....	4
Rangaistusvaatimus	5
Liikennevirhemaksu	6
MUUTOKSENHAKU	8
Valitus	8
Valitus otettu käsittelyyn / Valituksen käsittely Ritussa (hyväksytty/hylätty).....	10
Valitus otettu käsittelyyn / Valituksen käsittely Notesissa (hylätty)	11
Täytäntöönpanon keskeytys	12
Ylimääräinen muutoksenhaku	13
Menetetyn määräajan palauttaminen.....	13
Lainvoimaisen päätöksen purkaminen	14
ARKISTOINTI	15
YHTEYSTIEDOT ITÄ-SUOMI	15
AJANTASAINEN LAINSÄÄDÄNTÖ SAKKOMENETTELYYN LIITTYEN	15